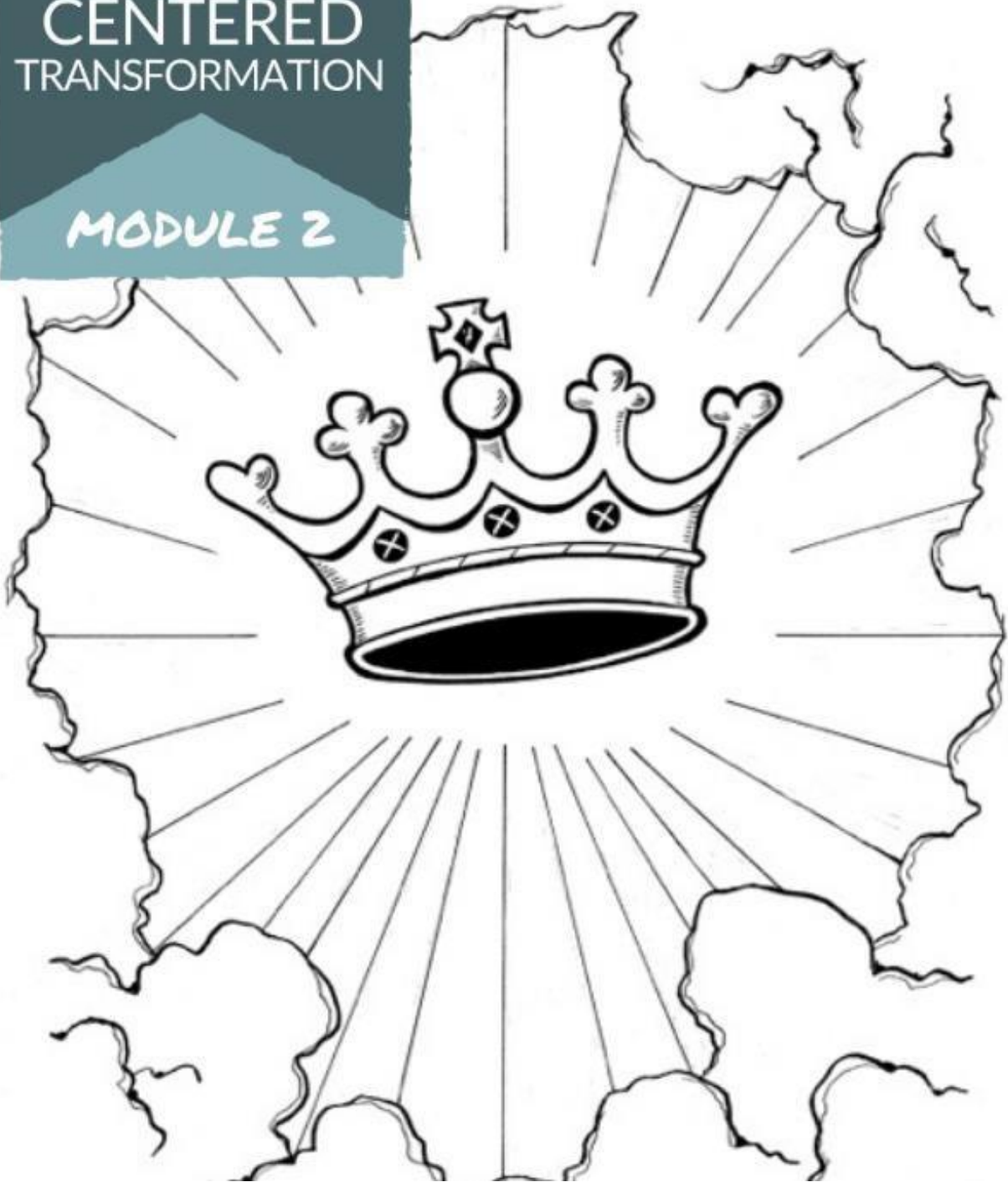

**TRUTH
CENTERED
TRANSFORMATION**

MODULE 2

KIMFUMUKIA NZAMBI NTUADISI YA NLONGI

Mbakusulu

Ngindu zena mu nsadulu yoyo ka za mono ko. Bonso bu kadilanga kaka, mono ngina tunga ku zulu ya bantu bobo ba ntekila. Mu dina, bisadulu biobio bia tuka mu ksalu kia ba Disciple Nations Alliance (disciplenations.org). Nzo za Nzambi za zingi zozo za longokele mu sadisa mpila balenda yungudila mambu momo mu bangula mawu vo mpe mu sosa sudikisa bantu kondua kua nzimbakana. Ngita kuba vutudila matondo mu ksalu kiokio kia mpasi kintuadi ye mono ya longoka mu longa kiedika mu mbangudulu yi lenda sadisa ba nkaka.

Mbonosono za zingi zina mu kati za nsadulu zozo? za tuka mu ngindu za nkanda wa Bob Moffitt « Vo Yisu wa kala mbuta (Mfumu) » zi ngindu ye zi mbonosono za malongi 2,5 ye 6 za tuka mu buku yoyo. Dilongi dia tatu (3), funu ya kimfumu kia mazulu ya tuka mu mbonosono ya malongi ya bibiliya « kimfumu kia mazulu ka ki nikukanga ko » (kingdom lifestyle ndongokolo za bibiliya) mu nzila ya Darrow Miller, Bob Moffitt ye Scott Allen.

Mu ntangu mono ya bakidi mambu momo mu nzila ya bantu ba nkaka, vo foti kua mono zi tukidi. Mu diambu diodio lu nsonekena vo lumuene mambu tulenda tomisa.

Malongi mena mu kati

Tekila wa yantika

Nkubukulu mu longa malongi	6
Bueyi lenda sadila Nsadisi ya nlongi yoyo	7
Dilongi dia Ntete: Kimfumu kia Nzambi	8
Ngudi ya diambu.....	8
Bisadulu	8
Kimfumu kia Nzambi I nki?	8
SOBASANA NGINDU MU GROUPE ZA FIOTI	8
Kabula mvutu ye groupe ya mvimba	8
SOBASANA NGINDU MU GROUPE YA NENE.....	9
Zitisa mambu ma monsono	9
Ntungulu ya kimfumu kia Nzambi	9
Dilongi dia zole : Kimfumu kia kinzungidila	11
Ntuku ya mambu	11
Bisadulu	11
Kimfumu vava ntoto	11
Nzambi bonso Mfumu ya binzungidila bieto.....	11
MU GROUPE ZA FIOTI.....	11
Yisu bonso ntudisi ya kinzungidila	12
Nsobolo ya kinzungidila mu bitini bi ya	13
Dilongi dia tatu : Valeur(o vo mfunu) ya kimfumu	15
Ntuku ya mambu	15
Bisadulu	15
Minsiku mia ntete (fondation)	15
Tanga disolo didi.....	15
Sadila mambu ma bibiliya mu konso tini kia luzingu lueto	17
Bakusa minsiku mia Nzambi	18
Dilongi dia Ya: Valeur(mfunu) ya kimfumu kia Nzambi ye kisalu	19
Ntuku ya mambu	19
Bisadulu	19
Nkotolo mu mambu	19
Bueyi bibiliya dieta tadila kisalu	19
Mpila bisalu	20

Ntuadisi ya John Wesley(nsadisi ye mbonosono 2).....	21
Nzambi u talanga mpe bonso tu sadilanga bisalu bieto.....	21
Dilongi dia tanu : Ntungulu ya kisalu kia Nzambi	23
Ntuku ya mambu	23
Bisadulu	23
Di yantikidi mu beto	23
Kinzungidila kia soba	23
Bueyi tulenda soba kinzungidila kieto?	24
Mpangi Lawrence	25
Tuka mu muntu yandi mosi ye mu dibuta vo mpe binzungidila.....	26
Nduakulu ku ma lupitalu	29
Katuka mu mpasi ye kituka ntudisi.....	29
Bana ba kuendanga mu sikola.....	30
Bueyi bu kadila ba n'tungi bia kimfumu kia Nzambi.....	30
Longa ye sikamisa dibuta diaku	30
Dilongi dia sambanu : kisalu kia dibundu mu tunga kimfumu kia Nzambi.....	32
Ntuku ya mambu	32
Bisadulu	32
Vana konso muntu bisadulu	33
Mu diambu dia nki konso muntu ka fueti sadisa ba nkaka?	33
Bueyi tulenda soba mabuta.....	34
Bueyi tulenda soba binzungidila bieto	35
Sikola dia ku vata	36
Dilongi dia nsambuadia: kedika yi kotele mu programme ya nsobolo.....	38
Ntuku ya mambu	38
Bisadulu	38
Nkotolo mu mambu	38
Sadisa mabundu	38
Nsobolo ya kinzungidila.....	40
Bitini bia nsobolo	40
Mpila ya sadila	41
Ntu ya mambu tuna sadila mu ntangu zeti landa.....	42
Dilongi dia nana: kikada kina landa	43
Ntuku ya mambu	43
Bisadulu	43

Mu diambu dia nki kubika mambu yina mfunu.....	43
Zi Lukutakanu	44
Mavanga ma nzola.....	44
Bikada bia nkubukulu ya mavanga ma nzola.....	45

Tekila wa yantika

Nkubukulu mu longa dilongi

1. Toma tanga ntudisi ya nlongi ntangu za zingi vo di lendakana. Soneka mambu momo muene mfunu va mbela mu ku bambula moyo
2. Toma tala ngudi ya diambu mu zaya nkia malongi wuna kuba longa.
3. Toma fiongonina zi kapu za bibiliya zina ku ntuala.
4. Toma tala nkia bisadulu vuidi mfunu mu konso dilongi ye kubika buku za milongoki miaku ye dedikisa miawu ye foto zo wuna sadila.
5. Fueti mesana ye bisadulu bia wonsono wuna sadila mu dilongi (nsongolo za konso muntu, nsaka, zi mbonosono). Lenda sala repetition ye dibuta diaku vo mpe ba kundi baku.
6. Baka ntangu ya sambila Nzambi mpasi ka kubika milongoki miaku mu bakusa nkia mambu Nzambi zolele ku ba longa ye mpe kaku sadisa mu toma longa. Toma zaya vo mu ngolo za Nzambi kaka bantu balenda viluka.

Bi sinsu bita sadisa mu ndongolo ya mbote

1. Fueti luaka tekila ba bonsono ye kubika bisalu biaku va fulu yoyo luna bio sadila.
2. Bika zawula zawula mu longa. Bika ntangu ya fuana mu sobasana ndingu, mu bisalu ye mu mvundulu. Ntuku ya mambu yi bantu ba baka ntangu ya mbakusulu ye kuki kotisa mu landakana mambu momo. Sudikisa konso diambu tekila wa luta mu dia nkaka na te kina bena bakusa. Ma buku ma nkaka ma lenda baka ndambu ya lumbu vo mpe lumbu kia mvimba tekila ba bakusa yo.
3. Vutukilanga malongi ntangu za zonsono kadi mu bobo bena bambuka moyo mu mambu momo ba longokele lumbu bi lutidi.
4. Toma landa ntudisi ya nlongi ye zi note zina wasadidi preparation.
5. Fueti kala sure vo kotesa bitini bi ya bia konso dilongi.
  - a. Wuba zayisa ngudi ya diambu- bisalu luna sala bifueti landa ngudi ya diambu ye bisalu bio lua tekele sala.
  - b. Wuba vana malongi ma mpa – Nsadulu zena za zingi mu longa mambu mampa.
  - c. Vana ba nlongoki mambu landakana momo ba tekele longoka – bisalu ye bantu ba nkaka bita toma kuba sadisa mu bakusa malongi mbote. Lenda yindula mpe mambu ma mpa mu kuba longa.
  - d. Wuba vana malongi landakana luzingu luawu – yiyi yi kikada kia pratique yilenda kuba sadisa mu bueyi balenda tudila zi ndongokolo mu kisalu mu luzingu luawu. Malongi ma kondolo pratique, kama sadisanga ko mu nsobolo, ye ka mena mfunu ko.
6. Toma vutukilanga minsiku mia ndongokolo ye nzayilu ya nkaka tua longoka mu buku ya nsadisi ya nlongi.
  - a. Toma kuba zayisa zi nzila luna sadila
  - b. Wuba yuvusa biuvu bia yingi bia nkufi-nkufi.
  - c. Baka kifu kia tondanga bantu mu mvutu zawu.
  - d. Ku ba zayisa mambu momo bena longoka ko, mbote ba yo solola bawu kibenii.
  - e. Sadila mambu momo ba tomene zaya ye tala experience yawu.
  - f. Fueti vibidila mu baka mvutu zawu.

7. Wuba vananga courage mu vananga mvutu, ye kabula nsayilu yawu ye kota mu sobasana ngindu. Sosa nzila mu vana nzunzu kua bantu ba lebakana mpasi bawu mpe ba ki kotisa mu kisalu kadi kabena lebakana.
8. Sambila lumbu kia mvimba mu lombu kua Nzambi kaku vana mambu ma mpa mu diambu dia ngeye ye milongoki

Bueyi lenda sadila Nsadisi ya nlongi yoyo

1. **Mambu tu vuidi mfunu ye bisadulu** : konso dilongi dita yantika mu masono momo.
  - a. **Mambu tu vuidi mfunu**—Ku nsuka malongi, Milongoki ba fueti kala bafuana mu...yoyoyi kiuvu fueti ki vana. Vo mambu vuidi mfunu ma longokelo, baka ntangu mu vutukila zi ngudi za mambu mu kuba bambula moyo.
  - b. **Bisadulu** – bisadulu bia bionsono bio bina mfunu, bina bia sonama mu papela mu konso dilongi. Ye ma foto, zi buku ye nsadisi ya zi mbonosono. Lenda kubika zi buku za ntudisi ya milongoki mudiambu dia konso longoki. Vo mpe lenda kubika kaka ndambu za zi buku bonso konso dilongi di lombele. Tu lenda ku lombu mpe wa kubika papela za tula mu bibaka, tableau dia mpembe ye mpemba za sonikina zi lenda sadisa mu groupe za nene.
2. **Minsiku mia nlongi** : muena ye minsiku milenda ku sadisa mu toma longa. Minsiku miomio mia ngeye ka mia minlongoki ko. Toma longoka miawu tekila wa kubika malongi ye sobasana ngindu vo mpe bisalu. Biuvu bia nkaka bi veno mvutu mu buku zozo, mvutu zozo zi sonokono mu masono ma mpila ya nkaka. kansi mvutu zozo, ka za zonsono ko zina za mbote.
3. **Nsadulu ya ntangu** : ka vena ntangu zi zengolo ko mu konso dilongi.
  - a. Toma baka ntangu ya fuana mu sadisa bantu mu zaya ngindu za malongi momo wuta vana. Mbote mu toma zaya mambu bantu beta longoka kansi ka mu zawula ye ntangu ko.
  - b. Bambuka moyo vo fueti bika ntangu mu diambu dia nsadisi ka yantika mu lusambulu, bimbangi, sobasana ngindu mu mambu beta kutana mawu, ye sambila kintuadi.

Dilongi dia Ntete: Kimfumu kia Nzambi

Ngudi ya diambu

1. Zaya vo tuta mona kimfumu kia Nzambi vo tu tomene zitisa minsiku mia Nzambi.
2. Zaya vo kimfumu ki zeyi kula mu ntangu bantu ba tomene zitisa Nzambi mu mambu ma monsono.

Bisadulu

1. Ka bina ko

Kimfumu kia Nzambi I nki?

Mu ntangu Yisu ka kala zietanga vava ntoto, wa zayisa makani mandi. Makani momo ma sonama nkama vua ye nana ma ntangu (98 fois) mu masonoka luwawanu lua mpa. Yisu wa zayisa mu diambu dia nki ka filua va ntoto ye mpe wa lombamba milongoki miandi mia tatamana longa mambu momo. Ntumua Polo mpe wa vovela mawu, ye tu lombolo tua sambidila mawu.

- Zeyi mawu e ?

SOBASANA NGINDU MU GROUPE ZA FIOTI

Tanga ma verset momo ye vana mvutu :

- Matayo 10 :5-8 --- Nkia mambu Yisu kalombamba milongoki miandi mu longa ?
- Luka 4:43 --- Mu diambu dia nki Yisu wa fidisia va ntoto?
- Mavanga ma zi Ntumua 1 :3 --- Nkia mambu Yisu kakele longanga mu bilumbu kumi ye Ya bia mfutumukunu andi ?
- Mavanga ma zi ntumua 28 :30-31 --- Nkia mambu Ntumua Polo ka kele longa ?

Makani ma Nzambi yi tunga kimfumu kia mazulu kiandi. Mpila tu mueni mo mu kapu miomio, yi ngudi ya diambu mu malongi ma Yisu Klisto ye Ntumua Polo. Ma lenda kala mpe mfunu mu diambu dia beto kansi bantu ba bingi ka babakusanga ko, « Kimfumu kia Nzambi » nki ki songele ?

- Sosa muntu mosi ye u ntala, ye yindula bueyi lenda longa kimfumu kia Nzambi kua mu Klisto wa mpa ?

Kabula mvutu ye groupe ya mvimba

Kimfumu kia Nzambi ka kina mpasi ko mu sudikisa buabu. Kimfumu kia Nzambi yi fulu kiokio kina vo Yisu yandi Ntinu ye minsiku miandi mita toma landua. Konso fulu tulenda mona bantu beta zitisa minsiku mia Nzambi ye toma landa nsatu zandi i vana vena va fulu kiokio, ndambu ya kimfumu kia Nzambi. Mu toma vova kimfumu kia Nzambi vava ntoto ka kilendi sa kuiza kia mvimba ko na te ngizilu ya Yisu ya n'zole kuna tuna mona bima bia bionsono bina kituka bia mpa ye bia kondua sumu.

Mu kutu sadisa mpasi tua baka mbakusulu bika tua banza fioti mu diambu dia nsi ya Thailand. Thailand yina nsi ya kintinu : bena ye ntinu, ye vo ntinu vovele, bantu ba thailand ba fueti ku n'wa. Yandi wavova langi ya jaune ka zolele, ye bantu ba bonsono beta vuata ma chemise ma jaune konso kua lundi. Yandi wa vova diaka, kento andi weti zola langi wa mauve, mu lumbu kia wunu bantu ba bingi beti vuata binkuti bia mauve konsolumbukiatanu. Bantubatomene kun'zola kibeni, tala kaka mumasolomampambayandi vovele vo wu zolanga nlele wa langi... ye yi sobele mvuatu ya bantu ba bonsono.

Mu mvula za lutidi ma soda ma fuemena luyalu ku thailand ye mvita ya vayika mu zi balabala. Bantu bakele zolanga luyalu ba kele nuanisa bobo ba zolanga ma soda ye mvita ya kuma ya nene kibenzi kadi ya kotisa bantu ba bonsono. Ye ntangu kaka ntinu wa vova vo bantu ba bonsono ba fueti bika nkindu ye kuenda mu nsodolo (élection). Nkindu ya zengana mbala mosi. Ka vena muntu ko wa yuvusa ntinu kiuvu vo ka landa kaka momo ka vova ko. Kanele vo ba mona nganzi ka matala ntinu ko. Dia mfunu kua ntinu yi vova. Yangidika ntinu yi lutidi mu nene kansi ka nsatu za bantu ko.

Tuna mpe ye ntinu –Yisuwuna ntinyeto. Kalumue neko vo tufueti ku n'yangidika mu salamambu katu zayisa bonso bantu ba thailand ba yangidika ntinu awu ? vo bantu ba thailand ba toma zola ntinu awu ye ku n'yangidika mu m'vovo miandi mia luzolo ya langi andi ye mpe ya soba mvuatulu ya bantu ba bonsono ku thailand. Kalumueni ko vo beto mpe tufueti sala ngolo mu soba landakana luzolo lua Ntinu Yisu e ?

SOBASANA NGINDU MU GROUPE YA NENE

- Beto tu sosanga yangidika ntinu mu mambu ma monsono tu salanga e ? bueyi o vo ka bueyi ko?
- Nkia fulu mu luzingu lueto tulenda longoka mu toma zitisa Nzambi ?

Zitisa mu mambu ma monsono

Nzambi zolele vo tua n'sepedisa ye ku n'zitisa mu ntangu za zonsono. Tanga ba kolosayi 3:17 ye 1 kolinto 10:31 mu kapu zozo zi zole, zitu zayisi vo mu konso mambu tuna sala, tua sanisina Nzambi. Mu ma verset momo ma mole ba vutukidi ngindu ya « konso diambu tuna sala : mu kolosayi » **ye konso diambu luna sala** di voele vo **mu m'vovo ye vo mu konso diambu**, sala mawu mu nkumbu ya Yesu Klisto ye tondanga Nzambi mu nkumbu ya Yesu Klisto. Mu ba kolinto, « mu konso madia vo nduinu ye konso kisalu, sala mawu mu sanisina Nzambi. » vo mueni diambu bibiliya dieti vutukila, di voele vo diambu diodio mfunu diena. Ntumua Polo zolele kutu vana mbakusulu ya yandi vo mu konso kima tu fueti vana nkembo kua Nzambi.

SOBASANA NGINDU MU GROUPE YA NENE

- Nkia mambu tu salanga mu lumbu ? (sonika mawu mu tableau)
- Bueyi tulenda vanina kembo kua Nzambi vo tu sadidi mambu momo? (vutuka mu tableau yoyo sonekene vutusa mvutu mu kima mosi-mosi)

Dilombolo vo tua kala serieux mu zitisa mfumu eto Yisu ye ku n'giangidika. Kadi Nzambi wa tusadila mambu ma mingi , wa tu fidisa muana andi katu fuila va dikuluzu. Vo tu tomene banza kayilu andi ya mambote katu vana, tufuete kala kiese mu zitisa minsiku miandi.

Ntungulu ya kimfumu kia Nzambi

Tanga Matayi 6 :9-10

- Nkia mambu Mfumu Yisu weti kutu lombu tua sambidila ?
- Bueyi tu moninanga ngizulu ya kimfumu kiandi ?

Nzambi zolele tunga kimfumu kiandi vava ntoto. (kimfumu kiaku kiza.) kimfumu kiandi kia tungama vava ntoto kua bantu bobo ba salanga luzolo luandi. (luzolo luaku lua vangama.)

Nzila zina zizole tulenda tungila kimfumu kia Nzambi. Ya ntete mu kudikila nkangu ya bantu mu kimfumu kia Nzambi vo tu vukisi bantu. Ya nzole mu talanga bantu vo ba tomene sadila luzolo lua Nzambi kadi bobo tua longoka vo, Yisu wa yiza wizanisa bima bia bionsono vava ntoto (ba kolosayi 1 :18-20).

Vo tu zolele mona luzolo lua Nzambi lua toma vangama va ntoto, tufueti kala ye nsatu ya mona bantu ba bingi ba vukidi ye ba yantikidi zitisa Nzambi ye mpe tua sosa mona bantu beti zingila bonso Nzambi kaba zodila mu konso tini kia luzingu luawu.

Dilongi dia zole : Kimfumu kia kinzungidila

Ntuku ya mambu

1. Bakusa vo tu tomene zinga mu luzitu, tufueti mona kinzungidila kieto kia kionsono ki fueti kituka bonso kimfumu kia Nzambi.

Bisadulu

1. Buku 2.1 Masolo ma kinzungidila
2. Papela za nene
3. Krayon vo Markeur

Kimfumu vava ntoto

Lenda yindula vo kimfumu kia Nzambi ki salamene vava ntoto, nza bue yifueti kadila ? Mu luwawanu lua mpa tumueni zi exemple za zingi bons oba klisto ba ntete bakele vuandanga kintuadi mu sala kimfumu kia Nzambi.

Tanga Mavanga ma Zintumua 2 :42-47

- Nkia mambu minkuikizi mia mpa bakala salanga ?
- Mambu momo makala ma kimpeve vo ma kinitu ? (mawu mamole)
- Nkia mfutu ba baka ?
  - Ka vakala muntu ko wa kala konduanga kima, bantu ba nkaka ba kala kuba zinina ntimu, ye nkandulu yoyo ya kitula bantu ba bingi minkuikizi.
- Nkia mbanu tu lenda mona vo binzungidila bieto bi yantikidi sangana bons oba klisto ba ntete ?

Nzambi bonso Mfumu ya binzungidila bieto

Nzambi zolele mona binzungidila bieto bia tomboka mu luzingu bonso bina makani mandi. Yandi ka zolele ko vo luzolo luandi lua vangama kua muntu yandi mosi kaka kansi dia vangama mpe mu binzungidila bieto.

MU GROUPE ZA FIOTI

Bueyi fueti sadila : Tanga masolo momo ye vutula zi mvutu (Buku 2.1)

Muntu mosi muna india wa yenda vizita vata dimosi kadi kuna ka kala sadila. Wa yuvusa ba mama ba diodio vata ; bueyi vata diawu dilendele kala vo ba bakidi Yisu mpasi ka kala ntudisi ya vata yoyo. Umrai, mosi wa ba mvovidi ya ba mama wa baka kifuani kia vata dimosi muna mua kala bumosi ye kintuadi. Wa zaya vo Yisu kalendi sa baka nzitisu ko vo vata diawu dina dia kabuana, konso dibuta dita zingila mu diawu kibeni, mu diambu dia mpila zi mvutu zawu, kangu ya ba mama ba mosi mu vata ba sala kimvuka mu diambu dia niakisa kimbevo kiokio ye sadisanga bantu. Ba mama makumi iya ba kimvuka kiokio kia lusadusu ba yantika kutakana konso ntangu mu kiese kibeni. Bantu ba kimvuka ba kala salanga nsisani za fioti-fioti ye kutikanga ndambu ya mbongo kua konso muntu ya kimvuka mpasi ba sosa bonso ba lenda sadisila kinzungidila kiawu kintuadi. Umrai yandi wa kuma tuadisa kimvuka kiokio ye wa sadila min'kayilu mia kimfumu kiandi mu kubikanga programme ye susumunanga vata mu sala mambu momo Yisu kalendele sala vo yandi mosi wa kele ntudisi.

Bana ba ndumba ba Uganda bu bakele longokanga bibiliya ba baka ngindu ya sadisa vata diawu bonso Yisu kalenda sala. Ba sala programme ya ntete mbote-mbote. Programme ye ntete ba sala yi kombola

bar za vata. Ba kento ba bole ba nzunzu ba kota mu bar, (bonso tu zayidi, ba ndumba kaka ba kotanga mu zi bar.) bawu vo ba kotele, ba fueti lomba luve mu kombola doti va mbela ya bar. Mfumu ya bar wa susumuka ye wa kala kuba sevanga, kansi wa tambudila. Ba kento bobo ba zayisa kinzungidila kia kionsono mu sosa bantu ba mabanza ma mbote ye bobo ka ba sosele mfutu ko. Kintuadi kia ba mama kiokio ba timuna mabulu mole ; mosi ya doti zozo zilenda bundana ye ntoto vo bitatamene vuanda fintangu-ntangu va ntoto. Dibulu dia nkaka bakele lozanga doti yoyo kayi bundananga ye ntoto ko. Ntangu ba mfumu za zi bar ba mona bantu ba nkaka ba kele kubikanga zi fulu za doti ye ba kele vananga kiese mu kinzungidila ye ba mfumu ba zi bar ba tatamana sadisa bantu bobo mu lunda kitoko kia kinzungidila kiawu.

Diambu diodio, dia vana ba mama dibanza dia sala zi rechaud vua za mbote za petrole mu diambu dia mabuta ma vata diodio ye ba baka ngindu ya fulusanga zi tono za maza mu diambu dia bantu bobo ba kondolo maza. Ku manima groupe yoyo ye minlongoki mia bibiliya ba kubika projet ya nene : zandu dia kinzungidila. Kadi ba kento baku vata ba kala diatanga tini bia nda ye wola za zingi mu kuenda tekisa ndunda ye bima biawu mu zi zandu za ntama. Zandu dia pene-pene dilendele ku ba sadisa mu sala mbongo kadi dina va mbela ya mabuta mawu, ye kinzungidila kiawu ye mpe ka ntama ko ye bilanga biawu. Ba ba vana ntoto kansi ya kala mpasi mu bawu mu yantika tunga zandu diodio. Ba kento bobo ba minlongoki bia bibiliya ba sambila Nzambi ; bosi mua kala kompani dimosi ya kala zibulanga nzila, dia kala ye zi tracteur, ya yiza ku ba kubikila kifulu kiokio ka ba futa ata mbongo fioti ko. Mu nlemvo ya Nzambi fi kimvuka kiokio kia minlongoki mia Yisu mia ku vata diodio bayiza bakusa lusadusu lua Nzambi. Ye ba yantika bakila yo mbongo, bakala lunda mbongo mu banque ye manisa zi probleme za ku vata, ye ba manisa tunga zandu ku vata diodio ye luzingu luawu lua kimpeve lua tomboka ye ba sadisa bantu ba bingi mu nkumbu ya Yisu.

Sobasana ngindu :

- Nkia mambu ma salamene mu konso kua disolo ?
- Mu diambu dia bantu bena mu disolo diodio, bantu ba kinzungidila ba pusana mbela ya bantu bobo e ? bueyi bu lenda kadila vo bantu ba bonsono ba bakidi ngindu ya zingila bonso buena makani ma Yisu ? mu diambu dia nki ?
- Nkia mpila bisalu kimvuka kiokio kia sadidi ?
- Bueyi lenda sadila bobo mu kinzungidila kiaku ?

Yisu bonso ntudisi ya kinzungidila

KIMVUKA KIA NENE

Baka bonso Yisu vo wa kala ntudisi ya kinzungidila kieno, nkia bima bia ntete ngeye benze ka lenda soba ?

Bueyi fueti sadila : vo kimvuka ki tatamene kaka banza vo mfumu za politika zi fueti sobua, uba bambula moyo kina Yisu ka kala va ntoto, yandi ka soba zi ntudisi za politika ko. Minlongoki kutu ba kala ku n'zodila vo ka loza minsiku mia politika ; kansi ka sadila yo ko. Yandi wa yantika longa mosi- mosi mu kotisa nsobolo. Mabanza meto mu programme yiyi, tu fueti zinga bonso buena makani ma Nzambi ye sadisa bantu ba nkaka mpasi ba sadila mawu mpe.

Vo kimvuka yita kuki nuanisa mu zi ngindu, lenda sadila biuvu biobio :

- Nki Yisu lenda sala mu diambu dia mafuola ye bana ba nsiona ?
- Bueyi ka lenda siamisa mabuta ?
- Bueyi ka lenda tomisina maza ma nua, vana nzo za mbote ye madia, mavimpi ma mbote, bisalu bia kombola doti, sadisa mu tunga minlele mia bantu ye vanga zi nzila ?
- Nki ka lenda sala mu diambu dia kalasi ya bana ye ba mbuta ?
- Bueyi ka lenda sala mu diambu dia n'kolua ya malavu, diamba, nsaka za bantu, ye ma nkaka ?
- Nki ka lenda sala mu diambu dia makuela ye bobo ba sakaninanga bana ?
- Bueyi ka lenda tomisina luzolo lua bantu ?

Nsobolo ya kinzungidila mu bitini bi ya

- Nanga ku zimbakene ko bitini bi ya biobio bi tomanga mu nkudulu ya muntu landakana nkudulu ya Yisu ? (luka 2 :52)
  - *Mu nduenga, mu kinitu, mu nkadulu ye kimpeve*

Kimfumu kia Nzambi ki natanga nsobolo mu bitini biobio bi ya. Vo tu zolele binzungidila bieto bia kituka bonso buna kimfumu kia Nzambi, tu fueti banzanga bitini biobio bi ya mu soba kinzungidila kieto.

MU KIMVUKA YA FIOTI

Bueyi fueti sadila : kabula kalasi kia mvimba mu bimvuka ye uba lombamba mu baka ntangu ya sobasana ngindu mu yindula bueyi kinzungidila kiawu nga kifueti kala. Uba lombamba ba tadila momo ma tadidi kimpeve, kinitu, nkadulu ye nduenga. Uba lombamba diaka ba dessina bueyi beta banzila Nzambi zolele kinzungidila kiawu kia kala.

Uba sasila :

Nzambi yandi mpe buna ka zolanga vo binzungidila bieto bia kituka bonso kimfumu kiandi. Yi buna katu siamisina mu lusambulu luandi vo tua lombamba kimfumu kiandi kiza va ntoto bonso buenina mu mazulu ye watu lombamba tua sosanga ntete kimfumu kiandi.

Lenda banza bueyi kinzungidila kilenda kala vo bantu ba bonsono beta zitisa minsiku mia Nzambi ? Mabuta mafueti zingila mu kiese, bakundi ye mfinangani ba fueti kala ku kisadisa ye zinga mu kintuadi kia mbote kondua kua mvita,minzonza o vo luvunu. Lenda mona kiese mu zingila mu kinzungidila kia mpila yiyi ?

Methode ya Nzambi mu nata kimfumu kiandi mu kati kua beto si tua toma longoka yawu mu dilongi dia ya kansi mu buabu bika tua yindula mu diambu dia (kota mu mambu momo malembe-malembe ye vana bantu ntangu kibeni mu yindula ye vana mvutu)

- Nkia mambu ma lenda monika vo mbazi mu suka tuka 6h00 konso muntu ya dibundu yantikidi sala bonso buena makani ma Nzambi ?
- Nkia mambu malenda monika kua beto kibeni vo tu tomene zitisa makani ma Nzambi mu kikundi kieto, mu tanina nitu zeto ye ndiatulu yeto ye Nzambi ?
- Nkia mambu ma lenda monika mu mabuta meto ye bantu ba bonsono vo ba tomene zitisa makani ma Nzambi mu kikundi kiawu ?
- Nkia mambu ma lenda moneka mu dibundu dieto ye mabundu ma nkaka mena mu kinzungidila vo mi ntuadisi mia mionsono ye bantu ba tomene zolasana bawu kibeni mu kedika, ku kisadisa, tanina bobo ba kondolo ngolo ye ba mputu ye zingila mu kimosi ?

Nzambi watu vana mbonosono dimosi dia mbote : mbonosono ya kimfumu kiza va ntoto. Yandi zolele vo tua kala ba mason bena tunga kimfumu kiandi vava ntoto. Toma yindula bueyi nza yi lendele kala vo konso muntu zitisidi Nzambi. Nza si ya kuma bonso mazulu ! mpele ko tu zeyi vo vava ntoto kimfumu kia Nzambi kilendi kala dia mvimba ko na te ngizilu ya zole ya Yisu Klisto, kansi tulenda yantika sala landila mbonosono yoyo ya Yisu.

Konso lumbu tu lenda sikama ye yindula mu diambu dia beto mosi, bueyi ndenda tungila kimfumu kia Nzambi mu lumbu kia wunu ? nkia mambu ndi lenda sala mu buela kimfumu kia Nzambi ? bueyi m'fueti zingila mu dedikisa bonso buena minsiku mia Nzambi ? bueyi ndenda sadisila dibuta diame mu mambu momo ?

Dilongi dia tatu : Valeur ya kimfumu

Ntuku ya mambu

1. Zaya vo mpasi za binzungidila bieto zilenda manisa kaka vo tulendele zitisa Nzambi
2. Fueti mona vo kimfumu kia Nzambi ki kuizanga kaka vo mu sadila tuna bibiliya mu konso tini kia luzingu lueto
3. Tala vo minsiku mina mu bibiliya za suasuana zina ye valeur zina mu binzungidila bieto
4. Bakusa vo tulenda mona minsiku ma bibiliya vo tuna tanga bibiliya.

Bisadulu

1. Buku 3.1 valeur ya kimfumu papela kia kisalu
2. Minsiku mia ntete (fondation) papela mu bibaka.

Minsiku mia ntete (fondation)

Bika tua tala ntete minsiku tatu mia fondation.

1. Nza ya toma beba kibeni. Nduenga ya kimuntu ye bisadulu bia bantu ka bilendi niakisa yo ko.

- Nkia exemple zeyi za masumu mu nza?

Mvutu zi lenda kala

- *Kolua malavu/ nsaka za mbi /kinsuza*
- *Muangana ya mabuta*
- *Nkindu va kati kua bantu.*

Tanga disolo didi :

Nsi ya haiti yina bonso exemple ya nsi yina ya beba. kadi ka ya tungua mu nduenga ya kimuntu ko, ye mvuilu za bantu. Haiti yina nsi mosi ya kimputu beni kuna sulu ya america. Yina ye million nana ya bantu. Tuka mvula 1980, mafunda ye mafunda za gouvernement za banzenza ye gouvernement za nkaka ba meka kuba vana mafunda ma zi mbongo mu zangula ekonomi kiawu ye ndilu awu ye mambu ma kimpeve ma haiti kansi mu mpamba kuandi. Mu programme ya organisation internationale ya 2004 ba ba vana million za nkaka za ma dollar mu meka dedikisa haiti.

Kansi kiadi mbongo za yenda kuandi mu mpamba. Bantu mu nsi yoyo beta tatamana mona mpasi, kiminu kia manisa 80% ya bantu bakinu niokuama mu kimputu. Ma kompani ka mena ko ye mpe bisalu bia nkaka mu yoyo nsi, kadi bia mana kangama. Ba kondolo bisalu ba lenda kala 70%. Luta 10% za bana ka balutanga mvula ziya ko. Nzo za fuasakana, bantu ka bena ye nzo za mbote ko ye ma balabala ma fuluka ye zi fulu. Ba assassin nkutu nani lenda kuba pekisa. Ma balabala ma beba ye maza ma nua mpasi kaka. Zi quartier za mbote nkatu. Vo lu zengele mfinda, ku manima za zi mvula, ntoto timuka ma vata timuka mu mvula za kintombo, ntoto ya mbote mu kuna madia ka muena ko.

Landila mafunda ma zi mbongo ye mayindu ma bantu ba nduenga mu soba nsi yoyo, ka diambu dimosi ko dia salama. Mvuilu za nsi ka za lenda zangula yo ko ye mayindu ma ba kua nduenga ba ba nene mu nza makala mu nkatu.

- Nkia mambu meta luta mu haiti ?
- Nkia mafunda ma mbongo ba vayikisa mu haiti ?
- Nkia kisalu kia monika ?

- Bueyi ngeye benze mafueti kadila bobo ?

Nza ya fua ye mabanza meto ma mbote ma lenda yo dedikisa ko. kuna haiti, kanele mafunda ye mafunda ma zi dollar, ye mafunda ma ba kua nduenga, situation ka ya soba ko. Yi buna mpe mu nza ya mvimba, ka ku haiti kaka ko. Ku manima ya vayikisa mafunda ye mafunda ya zi milliard za dollar, ye bisalu ya mafunda ya ba kua nduenga za ngolo, continent ya Afrika ya kinu kaka mputu lutila kutu maku mole ma mvu mu ntama. Nduenga ya kimuntu ye mvuilu zandi ka zilendi niakisa nza ko. Nanga tuvuidi mfunu ya mambu mankaka lutila momo.

2. Luniakusu lua nsi disalamanga vo bantu balendi mambu ma Nzambi ye ba zolele zingila mu minsiku miandi

Tanga 2 Ntangu 7 :14

- Nkia mambu bibiliya di vovele tufueti sala ?
- Ba nani ba fueti mo sala—ba miklisto vo ba pakanu?
- Nkia mambu malenda monika vo tu sadidi mambu momo?
- Ngeye kuikidi vo kapu yoyo yina ya kedika ?
- Nkia mambu tufueni sala vo tu zolele kinzungidila kieto kia vuka ?

Nzambi u zolanga nsi eto ya toma. Yisu wa yiza wizanisa bima bia bionsono. Kansi wakinu sala mu beto, vo tulembele mu mina n'soki ye diata mu zitisa Nzambi, kavena diambu dia mbote ko dilenda salama ! kadi luniakusu lua Nzambi mu binzungidila bieto lulenda kuiza vo tu sadidi mambu momo. Zolele luniakusu ya kinzungidila kieno ? wuna ye luzolo lua sadila mambu momo ?

3. Bibiliya dieti kutu zayisa bueyi tulenda zingila mu niakisa nsi eto mu tunga kimfumu kia Nzambi.

Ntangu za nkaka tukalanga, vo tu sumbidi kima kia mfunu, batu vananga buku di tu songanga bueyi tulenda sadila kima kiokio. Buku diodio dia sonekua mu zi kompani zi ku tu tekila kima kiokio ye mpe kompani za sala yawu, kadi bawu ba zeyi bueyi tulenda yo sadila kansi kabebisa ko, ye zingila. Vo tu zolele mvutu za mbote mu kima kieto tufueti toma tanga buku yoyo.

Yi buna mpe mu Nzambi. Yandi wa vanga nza, zayidi yo masuekama. Yandi mpe wa tu vanga ye wutu zayisidi masuekama. Yandi zeyi bueyi nza ye luzingu lueto zilenda tomina, ye watu sonikina buku ya ntudisi. Yi tu bokidilanga bibiliya. Mu kati mua sonama bueyi tulenda zingila mu bitini bi ya bia luzingu lueto. Ye bibiliya mpe yina ye minsiku mia mionsono ye nduenga tu vuidi mfunu mu niakisa nza yoyo ya fua ye binzungidila bieto. Tufueti yo tanga, bakusa, ye sadila mambu momo mu konso tini kia luzingu lueto vo tu tomene zola luzingu lua mbote ye binzungidila bia soba.

Bueyi fueti sadila : vutukila tanga mabanza momo ma tatu diaka ye sadila zi carte. Kala sure vo kalasi kiaku ki tomene bakusa konso carte.

- Nkia mambu tu longokele vo tu zolele tomesa nza yeto ?
- Bueyi tulenda diatila mu tumamana Nzambi ?
- Tufueti tanga bibiliya ye sadila yawu mu konso tini kia luzingu lueto.
- Nkia nsilulu dia tu vana Nzambi vo tuzitisidi mambu mandu ?

Sadila mambu ma bibiliya mu konso tini kia luzingu lueto

Vo tangidi masolo mu ntangu Yisu ka kala zingila va ntoto, si wa mona minlongoki miandi mia kala ye ngindu za suasuana ye yandi mosi mu diambu dia bueyi Yisu ka lenda yala mu nza.

Tanga Malako 10 :35-35, 41-45.

- Nkia mambu Yakobo ye Yoani ba kala zonzilanga ?
- Bueyi Yisu kaba zayisa mu diambu dia nkadulu ya mintuadisi ?

Yakobo ye Yoani ba kala yindulanga bonso buena nkadulu ye mabanza ma nsi awu. Ba kala zolanga yala mu bantu bankaka ye yindulanga mu lumbu bala kuma ba mfumu za nene. Kansi Yisu wa ba sudikisa mu kuba zayisa bueyi ntuadisi ya nene ka fueti kadila : ntuadisi ya nene yi kinanga kia bantu bankaka.

- Bueyi wuta banzila luzingu bia bisadi bia kala mu yina ntangu ?
- Bueyi wuta banza minlongoki ba kala mona kina ba wa mambu momo ?

Ntangu za zingi mambu bobo ma kadilanga. Mabanza ma nza ye kintinu ka ma dedakananga ye nzila ya Nzambi ko. Beto tufueti sosa tua zaya nzila ya Nzambi vo tu zolele tunga kimfumu kia Nzambi vava ntoto. Nzambi watu vana bibiliya dieti kutu songa bueyi tulenda landila nzila andi ye sepedisa Nzambi.

MU ZIMVUKA ZA FIOTI

Kotisa mambu mu tableau yoyo (buku 3.1). Mu konso kima, toma yindula bueyi kinkulu kieno ki vovele. Ku manima tala zi kapu bueyi zi tu songele mambu ma fueti kala.

Valeur	Bibiliya	Kinkulu kieto	Kimfumu kia Nzambi
Bueyi ba akala bafueti kadilanga mu makuela.	Ba kolosayi 3 :17 1 Petelo 3 :7 Efeso 5 :25, 28, 33		
Bueyi ba kento bafueti kadilanga mu makuela.	Wa ntete wa Mose 2:18 Ba Efeso 5:22-24, 33		
Bueyi tufueti kadilanga ye bana	Minkunga 127:3 Ba Efeso 6:4		
Bueyi tufueti kadilanga ye bantu bankaka	Matayi 22:36-40 Luka 10:25-37		
Bueyi tufueti kadilanga ye mbeni zeto	Luka 6:27-31		
Nkadulu kieto mu kisalu	Ba kolosayi 3:22-41 Ba Efeso 6:7-8		

Nkadulu kieto mu kinzungidila	Minkunga 24:1 Wa ntete wa Mose 1:28-30 Wa ntete wa Mose 2:15		
Diambu di lutidi mfunu	Matayi 6:25-34 Matayi 22:36-40		
Nkadulu kieto mu ntangu ya mafua	Yoani 11:25-26 Ba ebeleyo 2:14-15 Mbonikisu a Yoani 1:17-18		
Nkadulu kieto mu ntangu ya mpasi	Luka 6:22-23 2 Ba Kolinto 1:8-11		

Bakusa minsiku mia Nzambi

Sabala kiki kio wuna tanga bibiliya fueti yantika sosa minsiku mia Nzambi mina lenda sadila mu luzingu luaku. Mu ntangu wuna tanga kapu mosi vo mpe nzila ngeye mosi uki yuvusa biuvu bi ya biobio:

- Nkia mambu kapu diodio di zolele ku ndonga mu diambu dia Nzambi?
- Nkia mambu kapu diodio di zolele ku ndonga, bueyi m'fueti yantika zingila?
- Nkia mambu kapu diodio di zolele ku ndonga, bueyi m'fueti kadilanga ye bantu bankaka?
- Nkia mambu kapu diodio di zolele ku ndonga, bueyi m'fueti kadilanga ye kinzungidila vo mpe kala mu ksalu ye bueyi m'fueti sadila mbongo...

Dilongi dia Ya: Valeur ya kimfumu kia Nzambi ye ksalu

Ntuku ya mambu

1. Sosa wa sala mu tini kimosi kia mfunu ya luzingu lueto yilenda vana kembo kua Nzambi. Bibiliya dieti kutu songa bueyi tulenda zitisa bisalu bieto mu mpila yilenda kembisa Nzambi.

Bisadulu

1. Buku 4.1 Ntuadisi ya sobasana ngindu mu kimvuka kia fioti
2. Ntuadisi ya John Wesley mu diambu dia ksalu

Nkotolo mu mambu

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA NENE

- Bue wu moninanga ksalu vo kiena kia mbote vo kia mbi?
- Lenda Vana bingana bia nsi aku mu diambu dia ksalu?

Wantete wa Mose 1:28

- Nkia minsiku mia ntete Nzambi wa vana kua Adamu?
- Nzambi wa ba vana minsiku miomio tekila ba dia mbutu o vo ku manima?

Wantete wa Mose 2:2

- Mu nkia lumbu Nzambi ka vundanga?

Malako 6 :1-3

- Nkia ksalu yisu ka kala salanga tekila ka longa ?

Mpila tu mueni mu kapu zozo Nzambi wa sala, ye bonso tua vangua mu kinini kiandi, beto mpe tufueti sala. Mu ntonono mu ntangu disumu kia dia kotele eti ko, muntu wa kala sala.

Mu kanda wa Rita, tu longokele yandi wa tina nsatu ye bokilo kiandi ye wa kala wa mputu kibeni. Ba vutuka mu Moab kadi ba wa vo kuna madia ma monekene. Rita wa baka ksalu ku bilanga ya Boaz, ye yandi wa yangalala mu diambu dia muana kento ye wa sosa zaya disolo dia muana kento ye bokilo kiandi.

- Nkia mambu Boaz ka sala mu sadisa Rita ? (Rita 2 :15-16)
- Mu diambu dia nki benzi vo ka ku m'vana mi witi kaka ko ?
  - *Di tua sadilua tufueti sala, mu buna tu bakilanga luzitu vo mu sala tuna, kansi ka mu monikisanga nzola ya mpamba ko. Rita kio ka sala, Boaz wa m'vana luzitu.*

Bueyi bibiliya dieta tadila ksalu

MU BIMVUKA BIA FIOTI

Sadila buku 4.1 sobasana ngindu. Mu diambu dia nki tufueti sala ? sadila kapu zozo ye konso mabanza wuna mawu mu dilongi diodio.

- 1 Ba Thesalonika 4 :11-12
- 1 Timote 5 :8
- Ba Efeso 4 :28
- 1 Ba kolinto 10 :31

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA NENE

- Benze vo Nzambi wu zolanga beto tua sala kisalu?
- Nkia nkadulu bantu ba kalanga yawu ku ntuala ya kisalu ?
- Kina Nzambi ka kuna bilanga bia Edeni, o vo mpe ntangu Yisu ka kala Charpentier bueyi bua kadila nkadulu andi ?
- Bueyi tulenda kadila ye nkadulu di fuanane ye nzambi ?
- Bueyi tufueti sadisila bantu bankaka mpasi ba kala ye nkadulu bonso ya nzambi mu kisalu kiawu ?

MUNTU YANDI MOSI

- Bueyi buna nkadulu aku va ntuala ya kisalu ?
- Zolele soba nkadulu aku e ?

Sambila Nzambi kaku sadisa mu baka kisalu bonso yandi wu bakilanga yawu ye kaku vana nkadulu bonso ya yandi.

Mpila bisalu

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA NENE

- Benzi vo bisalu bia nkaka bi lutidi bia nkaka mu mfunu ? nki ki vananga biawu mfunu ?

MU BIMVUKA BIA FIOTI

- Nkia kisalu Nzambi wa vana Adamu?
- Nkia kisalu Nzambi wa vana Nowa?
- Nkia kisalu Nzambi wa vana Yozefi?
- Nkia kisalu Nzambi wa vana Danieli?
- Nkia kisalu Nzambi wa vana Gedeon?
- Nkia kisalu Nzambi wa vana Mose?
- Nkia kisalu Nzambi wa vana Dawidi?
- Benzi vo Nzambi lenda kala ye kiese vo bantu bobo ba nuanina diatisa mabundu mawu ye bika bisalu biobio ka ba lombu mu sala?
- Benzi vo Nzambi wa baka nganga za Nzambi mfunu lutila bantu bobo? Exemple: benzi vo kisalu kia Aaron kia luta kia Mose mu mfunu e?

Ngindu za banzanga vo bisalu bia nkaka bina bia lutila bia nkaka ka tumueni yo ko mu bibiliya. Ngindu yoyo ya kala ya kinkulu kia besi grec wawu ya kuma mabanza ma ba klisto tii mu ntangu ya reforme. Besi grec ba kala banzanga vo longa mambu ma Nzambi meta toma kembisa Nzambi yi lutidi mfunu mu bisalu bia nkaka va meso ma Nzambi.

Kansi diadi kadina disolo dia bibiliya ko. Bibiliya di yantikidi mu bueyi Nzambi wa sadila nza ya mvimba ye ntoto. Mu wa ntete wa Mose 2:8 tumueni Nzambi weti kuna bilanga bia eden. Nzambi, yi Nzambi yoyo tu kundanga ye tu fukamenanga, wa kuna bilanga. Vo tuta sala mu bilanga, bika tua banzanga vo Nzambi yandi wena n'sadi ya ntete ya bilanga. Beto tueti sala mambu momo, Nzambi ka sala mvula za zingi za luta. Ye diaka, Nzambi weti bokila bantu ba n'sadila mu nzila za zingi. Kana vo n'longi wuna, vo mpe muangisa ya nsangu, yi bisalu bia luzitu bonso nkua bilanga, charpentier o vo nlongi wa sikola. Ka tuna ye mfunu kaka ya ba nlongi ba Nzambi ko, kansi tuna ye mfunu mpe ya bantu bobo ba tu kuninanga madia,

ba tu tungilanga zi nzo vo longisa bana beto. John Wesley, wa kala muklisto ya nene mvula nkama zole za luta. Watu sisila ntudisi ye ksalu yoyo tufueti landa.

Ntudisi ya John Wesley (nsadisi ye mbonosono 2)

- Ksalu ka kilendi bebisa mavimpi ko
- Ksalu ka kilendi bebisa dibuta ko
- Ksalu ka kilendi telamena ngindu zeto ko
- Ksalu ka kilendi lueka mfinangani zeto ko vo ksalu kiandi kia bakila mbongo
- Ksalu ka kilendi lueka nitu za mfinangani zeto ko
- Ksalu ka kilendi kotisa mfinangani zeto mu masumu ko

John Wesley wa vova landakana ntudisi yoyo tulenda sadila zi talanta zeto bonso bu fueni. I buna tulenda baka mbongo za zingi ye kala ba fuana mu lunda mabuta meto, tula mbongo mu banque, vayikisa mu sadisa ksalu kia Nzambi, ye ba mputu. Mu nzila yoyo tuta kembisa Nzambi mu sadila zi talanta zeto, ngolo ye mavimpi katu veni.

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA FIOTI

Toma tala ntudisi ya John Wesley

- Nkia exemple ya bueyi mambu ma lenda bebela?
  - *Ksalu ka kilendi bebisa mavimpi ko – vo mu sala wuna kifulu kia mpasi, ksalu ki lutidi nzayilu aku vo mpe ngolo zaku. Exemple : ksalu kua muntu nunini.*
  - *Ksalu ka kilendi bebisa dibuta ko – ksalu kita toma ku lutisa ntangu ye yantikidi negligia dibuta diaku. Ksalu kita ku lomba wa kala ntama ye dibuta ngonda za zingi, kansi mu ku ba tanina ko...*
  - *Ksalu ka kilendi sa bebisa ngindu zaku ko – yiba vo mpe ziona avantage ya muntu ya nkaka.*
  - *Ksalu ka kilendi lueka mfinangani aku ko vo mpe ku n'telemina mu mambu ma mbongo – yantika ki nkita va mbela ya mfinangani aku bosi ngeye wuta tekisa mu ntalu ya fioti mpasi ba client bandi biza kua ngeye.*
  - *Ksalu ka kilendi lueka nitu ya mfinangani aku ko – nua malavu ma ngolo vo mpe nsunga za ngolo*
  - *Ksalu ka kilendi nata mfinangani mu disumu ko – kumisa lupangu lua mfinangani fulu kia tekila malavu o vo bar.*
- Vo tu kuikidi vo konso ksalu ki kembisanga Nzambi, fueti tala nsadulu aku bueyi dina ?
- Mambu momo ma ku longele mu mpila wu sadilanga ksalu kiaku?

Nzambi wu talanga mpe bonso tu sadilanga bisalu bieto

Ntangu za zingi bantu ba vovanga vo ba klisto ba kalanga bisadi bia mbi.

- Bueyi banzidi vo ngindu yoyo dilenda kala dia kedika ?
- Meta salama mpe mu kinzungidila kiaku ?
- Bueyi wuta banzila Nzambi ka tadilanga reputation ya ba klisto ?

Vo tu tadidi mpila bibiliya dieti tadila bisalu, ka vena kisalu ki lutidi mfunu ko vo mpe ki kondolo mfunu, bibiliya dina ye malongi ma mingi mu kutu songa bueyi tulenda sadila bisalu. Yawu yina kitini kia mfunu ya bilumbu bieto va nza – tu lutisanga ntangu ya yingi mu kisalu vo tu sikamene, mu dina tufueti toma tala mbote bueyi tueti sadila bisalu bieto.

MU BIMVUKA BIA FIOTI

Tala kapu zozo. Nkia mambu meti kutu longa mu diambu dia kisalu ? vova mu kinkufi mu bimvuka bia fioti mu sadila phrase mosi kaka.

- 2 Ba thesalonika 3 :10-12
- Zingana 10 :4
- Zingana 19 :15
- Zingana 21 :25

Bueyi kapu zozo zeti kutu longa mu mpila tufueti sadila kisalu e ?

- 1 Ba kolinto 10 :31 – kembisa Nzambi
- Ba kolosayi 3 :23 – sala bonso weti sala mu diambu dia Nzambi

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA NENE

Mu ntangu za zingi mu luzingu lua Yisu wa kala charpentier. Banza vo wa mona kio ka kala charpentier.

- Bueyi banzidi kisalu kiandi kia kala?
- Banza vo wa kala salanga yandi mu atelier, bueyi kisalu kiaku kia tudi kala dia fuanana ye yandi e?
- Bueyi bu lendele kala nkadulu andi mu lumbu kia mvimba?
- Bueyi bu lendele kala nkadulu andi bu kena yaku vakimosi?

Mu ntangu ya reforme, nsobolo yambi ya monika mpila ba klisto ba kala sadila bisalu. Mu ntangu ya ntete, bantu ba yantika tanga bibiliya ye fiongonina bueyi dilenda sala mu luzingu luawu lua konso lumbu. Mu ntangu yoyo, vo charpentier sadidi meza, makele kalanga kitoko ku zulu ye ku nsi. Yandi wa vova vo Nzambi wu talanga zulu ya meza ye mpe nsi ya meza. Ye charpentier wa kala salanga mu kembisa Nzambi mu kisalu kio kena sala. Bima ba kala salanga mu ntangu yoyo bia kala bia ntoko ye ntalu mu bima bio bia salua mu yina ntangu.

MU BIMVUKA BIA FIOTI

Sadila role

Sosa kisalu kimosi ye sala zi role zole za nsaka : mosi ka fueti monisa muntu bueyi ka fueti sala kisalu mu kembisa Nzambi ye wa nkaka ka fueti monisa muntu bueyi ka fueti sala kisalu mu kondua kembisa Nzambi. Sadila role yaku ya nsaka mu groupe ya wonsono.

KIMVUKA KIA NENE

Ku manima ma sobasana ngindu ya konso role ya nsaka :

- Bueyi mueni muntu wuta kembisa Nzambi mu kisalu kiandi ?
- Bueyi mueni muntu wowo ka keti kembisa Nzambi ko mu kisalu kiandi?
- Nkia mabanza mankaka tulenda kudikila mu konso kitini kia liste yoyo?

NGINDUDULU YA MUNTU

Banza kisalu kiaku. Nkia mpila nzila wu sadilanga mu kembisa Nzambi mu kisalu kiaku ? Yuvusa Nzambi kaku monikisa bima biobio lenda toma sala mu toma ku n'zitisa.

Dilongi dia tanu : Ntungulu ya kisalu kia Nzambi

Ntuku ya mambu

1. Tufueti zitisa luzingu lua beto mosi kibeni ye makanda meto mu soba kinzungidila kieto ya kituka bonso kimfumu kia Nzambi.

Bisadulu

1. Buku kia 5.1 disolo dia : “ dibuta dia muklisto mosi dimonekese disuasvani ”
2. Buku kia 5.2 bueyi tufueti kala bantu beta tunga kimfumu
3. Papela ya bibaka – muntu yandi mosi tii mudibuta

Di yantikidi mu beto

Mu dilongi dia ntete tua vovila bueyi Nzambi katu vanina mbonosono ya nene.

- Nkia mbonosono ya kala ?
  - Kimfumu kia Nzambi
- Nkia diambu tufueti sala mu diambu dia nungisa mbonosono yoyo ?

Kinzungidila kia soba

Tanga disolo diodio.

Mu kinzungidila kimosi, ba klisto ba zayakana vo bakala ba mputu kibeni. Mabuta ma mingi ma kala bakanga mfutu ya fioti. Ba ba sadisa bilanga mu kingolo va fulu kia nda, mu buna ba kele natanga mbutu zawu za bilanga ku mukongoni kadi nzila ya kala ya nda mu luaka mu nzo zawu ye ya mbi mu ditoma (voiture). Mabuta ma mingi ma lendele baka loso lua fuana mu bilanga biawu, ngonda sambanu ya luta, kansi mvula zozo za nkaka bafueti ku ki sosila madia ku mfinda mu diambu dia nki ka ba zeyi ku kisadila budget za mvuilu zawu ko, mabuta ma kele zingilanga mu deva konso mvula. Mu kinzungidila kiokio ma WC nkatu, bantu bela ye bela, zi nzo za mbi ye za fioti, bana ka ba kele toma tanganga ko. Nzo ya Nzambi ya fioti mpe ya kala, ye ya ki mputu. Ye mpe ya kala kutana ye mvita za mpila mu mpila mu diambu dia zi division mu kati kia nzo ya Nzambi.

Zi organisation za developpement ka za kala ye luve ko za kota mu kinzungidila yoyo, mu buna kaba kala kibeni ye kiminu ko kia vayika mu kimputu. Kansi mambu masoba mu ntangu couple dimosi dia kota mu kinzungidila ye ya ba longa bueyi balenda zola mfinangani zawu ye mpe kimfumu kia Nzambi bueyi disongele. Couple diodio ka dia vana nzo ya Nzambi mbongo ko kansi ya ba longa mu zitisa minsiku mia Nzambi.

Zi nzo za Nzambi za sadila malongi momo ma zola mfinangani mu kinzungidila kiawu. Ba yantika tomisa zi nzila ye kumisa zo, za nene. Ba kala ku kisadisa mu mbakulu ya zi mbutu ku mfinda, ba tunga ye tomisa zi nzo ye zi WC. Bana ba yantika toma tanga, ye luniakusu za ba bakala ye ba kento bawu ya kuma ya mbote.

Mu mvula tanu, kinzungidila yoyo ya toma soba ! ye ba mfumu ba kinzungidila ba yenda kutana ye couple yoyo mu kuba zayisa vo kinzungidila kiawu ka kina diaka kimputu ko. Mvuilu zawu za tomboka, ba kuma ye zi lupitalu, bana bawu ba yantika tanga ye nzo ya Nzambi ya kuma ya nene, ye bantu ba bingi mu kinzungidila ba kuma ba klisto landila mambu ma nzola ba kala salanga mu kinzungidila kiawu. Dibundu dia kuma ye nguizani ya mbote ye ba n’kua leta ye mvita za manisa.

Mu ntangu kimvuka mosi kia ba klisto kia kala salanga mu developpement ya nkaka ba yiza tala nsobolo ya moneka mu kinzungidila kiokio ka ba kuikila ko vo mu mvula tanu ya luta ba kala mu mpasi kibeni. Kansi ku manima ba yiza bakusa bueyi nsobolo ya ba kotila mu ntangu ya fioti, ba sivika ye ba yantika yuvusa konso ndiatisi bueyi lua bakidi nsobolo yoyo ?

Zeyi mvutu mindiatisi ba ba vana? konso ndiatisi wa ba vana kaka mvutu mosi. “tua longoka tumamana Nzambi”

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA NENE

- Nkia mambu ma soba mu kinzungidila kiokio?
- Nsobolo yoyo ya ki nitu vo ya ki mpeve?
- Mu ntangu bisadi bia developpement ba kala yuvusa, nkia mvutu ba kala vingila mu diambu dia nsobolo yoyo?
- Nkia mvutu konso kua muntu ka ba vana?
- Nkia kimalu dibundu dia sala mu kinzungidila mu kuba songa vo bawu Nzambi ba tumamananga?

Bueyi tulenda soba kinzungidila kieto?

Vo tu zolele kinzungidila kieto kia soba, tufueti diata mu zitisa Nzambi. Kikada kia ntete, tufueti yantika soba nzingulu eto. Tufueti yantika sadila valeur ya kimfumu kia Nzambi mu konso kima tuna sala.

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA NENE

- Bueyi buna kala luzingu lueto vo tu tatamene zitisa luzolo lua Nzambi mu ntangu za zonsono?
- Toma banza mu bisalu bio wu salanga konso lumbu. Vo wa kala zitisanga luzolo lua Nzambi mu ntangu za zonsono za lumbu, bueyi bisalu biobio bi vitidi kala ? banzidi vo bi vitidi kala mpila nkaka ?
- Bueyi luzolo lua Nzambi lueti kota mu bima bia nkaka neti tulu, ndilu, lamba, sala bilanga, vo mpe teka maza ? Nzambi tala ka talanga mpe mpila tu sadilanga mambu momo ma monsono?

Tanga Matayi 6 :25-33

- Nkia mambu bantu ba kala nionginganga ? mambu ma kimpeve vo za bantu ba bonsono ?
- Bueyi Yisu ka ba vanina mvutu?
- Bueyi ngeye banzidi mvutu ya Yisu zita songa? Bueyi tulenda sosila kimfumu kia Nzambi mu konso kima?

Kua bantu dilenda monika bonso mbulangani (desordre) mu ntangu bantu ba kala kuendanga kua Yisu ye ku lombamadia ye malavu mu mvutu Yisu wa vutudila, “lu sosa ntete kimfumu kia Nzambi” nki di songele? Ngeye banzidi vo ka tuna ye luve ko lua lombabima biobio kansi sambila ye sambila kaka? Vo tu tatamene mu sambilanga kaka dina di fueni mu tomisa luzingu lueto?

Chance mu beto tua zaya muntu mosi wa sala luzolo lua Nzambi ntete mu konso tini kia luzingu luandi : Yisu (Yoani 14 :31). Tu toma tala luzingu luandi ye si tua zaya sosa ntete kimfumu kia mazulu nki di songele. Tala kapu zozo. Nkia mambu meta kutu longa mu ma monsono Yisu ka sala ?

- Malako 6 :3 – na te ka lungisa 30 ya zi mvula wa kala charpentier. Mu kinzungidila kiandi ka ba kala ku monanga muntu ya ki mpeve ko, kansi muntu kaka. Ata nkutu Yisu wa kala charpentier,

wa kala diatisanga luzingu luandi mbote. Ka va kala minuta mosi ko mu luzingu lua Yisu kondua kua sala luzolo lua Nzambi. Tona mu mvula 10 na te 30 ya zi mvula, luzolo lua Nzambi kua Yisu, yawu ka tomene sadilanga ata mu kinkita ya dibuta mu, ki charpentier kiandi.

- Yoani 21:9-14 – Yisu wa lamba madia mu diambu dia minlongoki.
- Malako 4:38 – mu ntangu ka lemba, Yisu wa vunda.
- Yoani 2:1-2 – Yisu wa yenda tala makuela.
- Mambu momo ma kala ma bantu o vo ma kimpeve ?
  - Ma kala mambu ma kimuntu kansi mua kala mpe mambu momo Yisu ka kala toma lutisilanga ntangu. Mu ntangu ka kala sosanga kimfumu kia mazulu mu konso ntangu, wa kala mpe salanga mambu ma nkaka ma kinsuni mu fi ntangu-ntangu. Mu fi ntangu-ntangu zozo wa kala mpe zitisa luzolo lua Nzambi.

Tanga Malako 1 :21-34

- Nkia mpila bisalu Yisu wa kala sala mu lumbu kiokio ?

Mukapukiokio tu mueni sabata muluzingulua Yisu. Walutisa n'sukamukati kiasinagogi mulonga. Wa vutuka ku nzo ya petelo, kio ka manisa niakisa ngudi andi, wa baka fi ntangu mu vunda kina ngudi ya Petelo wa yiza ku m'vana madia. Mu nkokila, wa yenda mu ksalu kia niakisa ba mbevo.

- Bueyi tulenda dedikisela bisalu biobio ye beto mu lumbu bieto bia lumingu ? nkia mambu ma suasuana ye nkia mambu ma dedakene ?

Bonso tumueni, mu ntangu za ntete za luzingu luandi Yisu wa kala charpentier. Ata nkutu mu ntangu ka yantika longa bantu ba nkaka, ka lutisa ntangu za zonsono ko mu longa- ye longa kaka. Wa dia mpe ye ba kundi, wa vana mpe ba kundi madia, wa leka ye vayika mu baka mupepe. Mambu ma mamonsono ka kala salanga ma kala ma sungama landakana luzolo lua Nzambi. Ata mu ntangu ka kala salanga mambu ma bantu ba bonsono, wa kala zitisanga luzolo lua nzambi mu sala mawu.

Mpangi Lawrence

Mu mvula 1608 muana ya bakala mosi wa butuka ku France. Wa kituka muklisto mu mvula 18, kio ka lungisa mvula 20 wa vana luzingu luandi lua lonsono kua Nzambi. Wa kota mu monastere, kuna ba m'vana nkumbu ya Mpangi Lawrence. Yandi wa kala banza vo kuna monastere si ka yantika sambilanga mu ntangu za zonsono ye kundanga kaka Nzambi. Kansi wa sivika ba m'vana bisalubia kikuku. Ku manima ma zi mvula kumi wa mona nganzi kadi yandi ba m'fila mu kikuku bosi ba mpangi bandi mu kinlongo. Yandi wa mona mu ksalu kiokio neti ba kala ku mona mfunu ko.

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA FIOTI

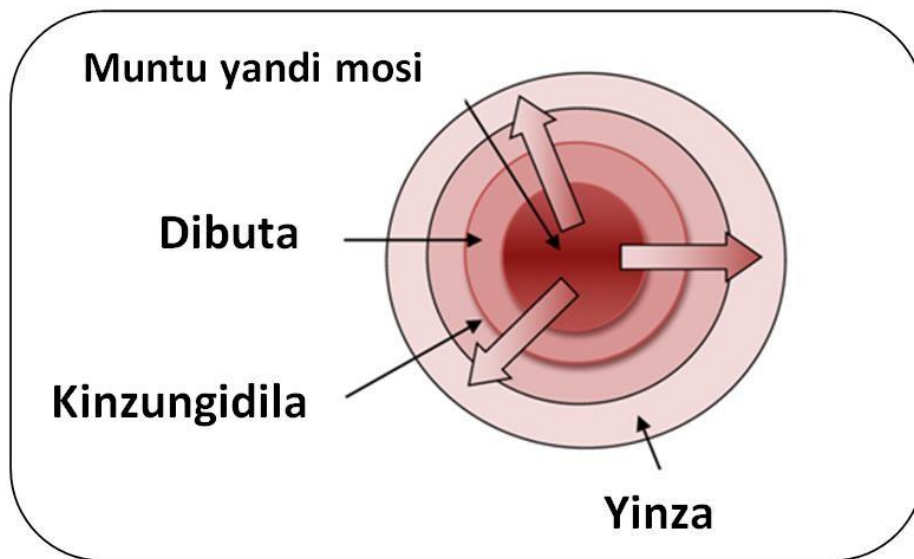
- Vo lua kutana ye Mpangi Lawrence mu mvula kumi zozo, nkia dilongi wa vitidi ku vana?
- Ngeye banzidi vo ksalu kia ba n'sambidi mu kinlongo kia luta mfunu mu ksalu kia mpangi Lawrence mu kikuku e?
- Tanga zi kapu zozo ye banza bueyi lenda yo sadila mu zi situation:
  - Matayi 25 :40 (34-40)
  - 1 Ba kolinto 10 :31
  - 1 Ba kolinto 13 :1-3

Ku manima ma mvula 10, mpangi Lawrence wa yiza bakusa vo lenda kembisa Nzambi mu konso ksalu. Wa tatamana sala mu kikuku, ye wa ki mona kibeni va ntuala ya nzambi bonso kaka bobo bena mu kinlongo.

Bibiliya ditu songele vo Nzambi lutidi mfunu mu konso kima tulenda sala ye faso tuna yo sadila. Vo diodio tuna sala ka dina disumu ko. Konso kua ksalu kilenda vana kembo kua Nzambi.

Tuka mu muntu yandi mosi ye mu dibuta vo mpe binzungidila

Nsobolo yi yantikanga mu muntu yandi mosi bosi si ya kota mu dibuta ku manima si ya tambika kinzungidila ye kota mu nsi ya mvimba. Landila nzila yoyo, mu ntangu muntu ye dibuta ba tumamene Nzambi, bisalu biawu si bia kota mu binzungidila. Vo binzungidila bi yantikidi tumamena Nzambi, bisalu biawu si bia kota mu nsi ya mvimba.

Mabuta

Tanga zi kapu zozo :

- Wa tanu wa Mose 6 :7
- Tito 2 :3-4
- 1 Timote 3 :12
- Tito 1 :6
- Bueyi tulenda benda mabuta meto mu mavanga ?
  - Tu fueti kuba longa ye kuba vana exemple za mbote.

Tanga Luka 2 :52

- Nkia malongi tu bakidi mu kapu zozo ?
  - Tu fueti kula mu bitini bi ya bia luzingu

MU BIMVUKA ZA FIOTI

Nata ngangu za suasuana mu sadisa dibuta diaku mpasi dia kula mu konso tini kia zi tini zi ya za luzingu. Baka muntu mosi ka sosa kima kimosi ka lenda sala mu konso kimvuka kia bantu (nkadulu, kimpeve, kinitu ye nduenga) sabala yiyi.

Binzungidila

Vo mabuta ma sobele, tu zolele mona mpe binzungidila bia soba. Tanga disolo dia muana bakala mosi ye dibuta diandi ba soba kinzungidila kiawu. (Mu diambu dia ntangulu, vana minlongoki miaku buku 5.1 ye lomba konso longoki ka yo tanga.)

Disolo didi dia kedika ya tata dimosi wa yenda ye dibuta diandi mu kinzungidila mosi mua kala kana muklisto mosi ko, ba yenda longa mambu ma Nzambi. Luzolo luawu lua kala ba tunga kimfumu kia Nzambi ye basoba mambu ma kinzungidila yoyo mu konso kitini kia – kimpeve, nkadulu, kinitu, ye nduenga.

Dibuta dia nkuikizi mosi disongele disuasuni

Mvula zi ya za luta, mu nta ngu muangisi ya nsangu wa kota mu kinzungidila kiokio, bantu ba bonsono ba kala ba indu. Divata diodio dia kala ku mongo ya Himalaya baka 330 metres ku zulu ya niveau ya maza. Lutila kilometre dimosi, si wa mona bilanga bia ti (thé). Kuna kua kala sadilanga bantu ba bonsono. Kansi mfutu ya kala ya fioti kibeni ye bantu ba kala mu mpasi kibeni mu zinga ata kutu ba kala ye kisalu.

Divata dia kala dia mputu kibeni, ye nzo za kimpotu, za tungua mu minti ye ku zulu ya zi nzo ba tula manzanza. Ma WC ka ma kala ko ku vata kadi vata dia kala ku zulu ya mongo kibeni ye fulu kia madidi ; bana ba kala diatanga makulu ngulu, ka ba kala ye nsapatu ko, bi vumu bia mana vimba.

Konso nzo fia kala ye fi tini-tini fia lupangu. Ba kala lambilanga mu fi kikuku fia fioti fia fuluka ye muisi kadi ba kele tulatinga nzungu mu makuku ma tatu ye lemisa tiya mu zi nkuni. Va kala ye zi nsusu za kala kotanga ku nzo nenina ye sakana ku lupangu, ma lupangu mua kala doti.

Sikola kia fikama kia kala 2 km mu luaka. Ya kala mpasi kua bana mu luaka kuna, ye sala bisalu bia nzo, mu mpasi ba kala bana ba bingi ka ba kala kotanga kalasi ko mu buna ba mbuta ba bingi ka ba kala zaya soneka ye tanga ko. Yi buna avantage za zonsono zi lenda kuiza, bantu ba mavata mankaka ba zeyi tanga ba lenda zo baka.

Mua kala bilanga fioti kadi reservoir ya maza ya kala kua nda diata 2 km. Ba kala ye mpasi mu nata maza ma nua ye sukula bima, ye bisalu bia nkaka. Mpasi mu baka maza ma muangisanga mu bilanga. Mu ntama mua kala di tuyau dia kala natanga maza katuka ku reservoir te ku vata, tuka dia fua ka vena muntu ko lenda yo vanga .

Mvula ka ya kala toma noka ko, kaka mu fi ntangu fia fioti fia mvula ba lenda kuna loso. Ka ba kala ye masuku ma mingi ko vo mpe ntangu ya lundila bima. Vo chance ba nkaka ba kala yonzikanga ye lunda na te kintombo kiokio kia nkaka.

Bantu ba kala ba indu, ba kala sambilanga nzambi za zingi, ba kala luta 1 000 000 (million) za zi nzambi bobo ba indu ba fueti dingikanga mpasi ka ba fuemi ko ye sambilanga. Divata dia kala ye biteki bia binzambi nzambi bia indu. Konso ntangu basi vata bana dia ba fueti lozanga ndambu ya madia va ntoto mu dikilanga zimpeve.

Mu luzingu luawu ka ba kala nunganga ko ye ba kondua kiminu. Ba kala kuikila mona mpasi mu luzingu lolo bosi ba mona kiese kina si ba fua, nitu zawu si za kota mu nitu za nkaka mpasi ba baka luzingu lua mbote. Kansi ba kala mpe ye kiminu vo ba fuemese zi nzambi zawu, vo ba fuidi ba lenda kituka zi mpuku vo zi mbua. Bena ba bakama mu tambu, ka bena ye ntangu ya tina ko vo mpe toma ko.

Lepcha wa kala muangisi ya nsangu wa yenda mu kinzungidila kiokio. Yandi wa longoka bueyi mu sadisila bantu ye tombola luzingu luawu ye mavimpi mawu mu ndongokolo za ngonda mosi. Kio ka manisa tanga, wa yenda ye dibuta diandi mu vata diodio mu kabula mambu ka longoka ye mfinangani za kinzungidila kiokio. Dibuta diodio dia baka lupangu, ba tomisa lupangu lolo, ba tunga kikuku kia mbote, nzo ya ba nsusu va mbela, ba sala fi jardin fia fioti va mbela ya nzo mu diambu dia ndilu ya bana bawu. Ba tunga WC ya mbote mpasi bana bawu ka ba baki zi nioka za vumu ko ye mpe ka bela pulupulu ko mu konso ntangu.

Lepcha wa tula nkelo ku zulu ya matolo mandi mpasi ka natanga maza mu tonneau yoyo ka kotisa va ntoto mu lunda maza mu ntangu ya mvula. Bantu ba nkaka ba ku vata ba landakana ngindu zozo, mu wunu kiki vo mvula yi nokene bantu ba bonsono beta kela maza mu lunda mu zi tonneau vo mabulu.

Ba baka bantu ba vata mu kubika di tuyau dia nata maza tuka reservoir nate ku vata, buabu tu sidi ka vena diaka mpasi ya maza ko ku vata, maza ma kumini ma mingi mu sala zi jardin. Bantu ba bingi ba longokele tunga nzo za nsusu va mbela ye mpe WC za mbote zo ka zina nsudi ko ye mpe zi nzinzi ko.

Ntangu dibuta dia Lepcha dia kota ku vata, dia yantika longa ba mbuta ye bana bobo ba zolele longoka tanga ye soneka. Ba yantika mu longa bana ye ntuenia tanga. Mu lumbu kiki di vata dia ki tungila sikola kiandi ya luaka tii mu 4ième.

Mu wunu, nzo ya Nzambi ya fioti ya tungama mu diambu dia mabuta makumi mole ye tatu ma tambula Yisu, mu mabuta makumi mole ye tanu mena ku vata. Mambu momo ma salamene mu diambu dia dibuta dimosi kaka dia yenda longa vata dia mvimba Yisu mu bisalu biawu.

Bantu ba mona ntomosono ye ba kuma ye kiminu kia mavimpi ma mbote mu diambu dia dibuta mosi kaka dia baka ngindu ya kabula luzingu luawu ye bantu ba nkaka.

Disolo diodio dieta vowelua ntangu mu ntangu mu mavata ma India ye Nepal. Mu wunu, mambu momo ma tambakene 120 mavata ma kinzungidila kiokio. Luzingu lua bantu lua soba mu kinitu kansi mu kimpeve mpe kadi 107 ya zi nzo ba yantika sambila ye nzo ya Nzambi ya kuma ye 200 membres.

Ba Pasteur ba india ba baka nkumbu ya bawu kibeni **AGAPE CHURCH**, mabundu ma monsono ma sangana mu nkumbu yoyo. Vo dibuta dia muklisto mosi bonso dibuta dia Lepcha bakidi mbonosono (vision) dia soba kinzungidila kiandi, mambu ma lulendo lua Nzambi ma fueti monika vo ba yantikidi sosa luzolo lua Nzambi ye mpe vo ba bakidi luzolo lua sala bonso Nzambi zolele. Nkadulu ya mabuta ma nkaka dita kuma modele yita tuadisa mabundu. Lusambulu lueto, nkadulu zeto ya kala modele mu dedikisa nkadulu mu binzungidila bieto.

- Nkia nsobolo Lepcha ka nata mu kinzungidila ? toma tanga disolo ye kabula nsobolo yoyo mu bitini bi ya bia **nkadulu, nduenga, kimpeve ye kinitu**.
- Bueyi ka natina nsobolo yoyo ? kua ba nani ka yantikila ? dibuta diandi.
- Bueyi kinzungidila kiokio kia soba mu diambu dia Lepcha ?
- Bueyi ngeye mpe lenda kadila bonso Lepcha mu kinzungidila kiaku ?

NB. Mu phase 4 si tua ku longa malongi bonso Lepcha ka longoka mu soba binzungidila.

Exemple za nkaka za bantu bobo ba tunga kimfumu kia Nzambi

Tanga masolo ma fioti mena ku ndimba, lu fueti sobasana ngindu ku manima ya konso disolo.

Nduakulu ku ma lupitalu

Pasteur dimosi wa kala va mbela ya nsi ya nkaka, wa kala kabulanga zi invitation mu zi mosqué. Leta ka yangalala ko, wa ziona minkanda mia kisalu kia Nzambi mia kala ku m'vana lue lua sadila. Kisalu kiandi kia muangisi ya nsangu ka ya zolakana ko. Lumbu kimosi wa longoka bueyi lenda monisa luzolo lua Nzambi mu mavanga. Wa yantika kubika makani ma mpa. Wa yiza baka bantu ba luzolo lua mbote ba ya, wa sumba mampa ye wa lomba lue kua mfumu ya lupitalu mu kuenda tala ba mbevo ye ku ba kabudila mampa ye mpe sambila mu diambu dia bawu. Kimvuka kia baka lue, kansi ba ba vana pavillon ya mpasi ya bantu ba belanga maladi ma kronique ma schizophrenic. Mosi ya ba mbevo wa kala muana bakala ka vovelenge ko mvula za zingi. Mu fulu kia diata wa kala kokomuka va ntoto. Zizi kiandi kia kala kia vimba ye kia soba. Dikutu diandi dimosi dia kituka dia nda, wa kala vayika nsudi ya mbi kadi wa kala doti. Ba nzenza babo baminsambidi bakala n'tentikanga moko mu ku n'sambidila vo ba sadidi bobo, kaba lendi simba diaka kima kia nkaka ko tii ba na sukula moko.

Sabala kia landa, Pasteur ye ba n'kua luzolo bobo ba vutuka kuna lupitalu. Muntu mosi wa nda ye nitu za fioti, wa kala ku manima ya bi sengo bia suku yoyo ba talanga mintu, wa yiza kutana ye bawu. Ba n'lombamu kuba nata musukudiabambevobabonso. Tatadiodiabazayisavoyandiban'tentika koko sabala kia lutidi – lusambulu luawu lua sala ye wa ba lomba ba n'sambidila diaka. Kansi kimvuka kiokio kia kalaku n'zayadiaka ko, ba n'zayisa ka bena ye ntangu ya lutisa ko, ka ba nata kaka vovena ba mbevo ba nkaka. Ba mbevo ba suku diodio ba ba zayisa vo tata diodio yandi ba sambidila sabala kina ba yiza. Kimvuka kia bisadi biobio ba sivika. Tata diodio wa niaka, wa yantika vova ye diata yandi mosi. Lendele sonika ye maladi mandi ka ma kala diaka ma kronique ko.

Ntangu za luta, kimvuka kia bisadi bia Nzambi bia tatamana kuenda ku lupitalu kabula mampa, minlele ye sambila mu diambu dia ba mbevo. Ba mbevo ba nkaka ba kala kuikila bisalu biawu. Ku manima kimvuka kiokio kia bokilua mu sambila mu diambu dia 800 mbevo za zonsono za lupitalu ye minganga mia lupitalu. Nzambi wa ba kudikila zi mvuilu kadi bantu ba nkaka ba kala lomba lusadusu luawu. Ku manima ma mvula tatu ya lusakumunu mia ba n'kua leta ba kinzungidila, kisalu kia kuma kia nene, ba yantika sala kua 2600 bantu mu zi lupitalu zi tanu, zi orphelina zi tanu, ma boloko ma nene zi zole, ye lupitalu lu mosi lua ba n'kua diamba ye malavu mangolo. Bayantikakisalumpe kua bana ba balabala ye ba kondua zi nzo.

- Nkia mambu ma salama mu disolo diodio ?
- Nki dia benda mambu momo ma monsono ?
- Nkia diambu ka sala ?
- Nkia mvutu ka baka ?
- Kinzungidila kiokio dilendele fuanana fioti ye makani ma Nzambi mu diambu dia nsadulu yoyo?
- Nkia mambu tu longokele mu disolo diodio ?

Tuka mu mpasi ye kituka ntudisi

Mua kala Pasteur dimosi mu nsi ya nkaka mbela ya nsi yoyo tuta vovila, wa kala wa kangamanga ntangu za zonsono kua ba police. Mu mvula ka lenda kangama nkumbu sambanu. Lumbu kimosi ka longoka bueyi tulenda tungila kimfumu kia Nzambi ye wa yantika longa dibundu diandi mabanza momo. Wa siamisa dibundu vo ba fueti yantika sadisanga finangani ye sosa moyen ya kumisa kinzungidila kiawu bonso Buena makani ma Nzambi.

Mabundu ma yantika ma projet ma mingi mu sadisa bobo bena ye mpasi, tunga zi nzo za mafuola, vanga ye kubika zi nzila, tunga ma WC etc. dibundu dia yantika kula, ba minkuikizi ba kuma ye kiminu kia ngolo, mambu ma mbi neti kolua malavu ye vana ma kizoba ma manisa mu kinzungidila. Malembe-malembe ba

leta ba wa ye ba mona bisalu Pasteur diodio ye mabundu mandi ba kala sala. Mfutu ka baka, ba mfumu ba leta ba n'solampasi kakumamfumu mutuadisakinzungidila kiandi mucompteya leta. Wa yantika kisalu kiandi kia mpa mu longa bobo bena ku nsi yandi malongi ma keba mavimpi meto mpasi bawu mpe ba baka malongi momo ye longa kinzungidila kia kionsono. Mu wunu mavimpi ma kinzungidila ma kuma ma mbote.

- Nkia kisalu Pasteur ka sala ?
- Bueyi yandi keta tungila kimfumu kia Nzambi ?
- Nkia mfutu ka baka ?
- Nkia bitini bia disolo diodio tulenda sadila mu luzingu lueto ?

Bana ba kuendanga mu sikola

Mu kinzungidila kimosi bana ba kele kuendanga mu sikola ka ba kala ba yingi ko. Tata dimosi, wa bakusa mfunu ya longoka, wa baka lukanu lua sala diambu mu diambu dia mpasi zozo. Wa yambila ye bantu ba nkaka mu dibundu mu diambu dia mambu momo, ye wa kutikisa bantu mu kimvuka kimosi, bantu bobo ba zola diata yandi mu mabanza momo. Ba yantika konkotila konso nzo ye kuba lomba ba fila bana bawu mu sikola. Mvutu ya kala bana ba bonsono ba kinzungidila kiokio ba yantika tanga. Ba mfumu ba leta kio ba wa ye mona mambu ma vangama mu kinzungidila kiokio ba sa inviter mu diambu dia kuenda sadisa binzungidila bia nkaka mpasi bana bawu bendanga mpe mu sikola. Mu wunu, ka bana ba kinzungidila kiokio kaka ko kansi ye mavata ma nkaka ba yantika fila bana mu sikola.

- Bueyi tata diodio keta tungila kimfumu kia Nzambi ?
- Bueyi tulenda sadila diambu dia fuanakana ye diodio mu kinzungidila kieto ?

Tulenda kala muntu ndondo lenda nata nsobolo mu mavata meto. Bantu bobo ka ba kala special ko vo mpe ye mbongo za zingi. Ba kala bantu kaka bonso ngeye ye mono. Ba nkaka ba kala ka ba toma longoka ko kansi ba kala ye luzolo ya tunga kaka kimfumu kia Nzambi mu mavata mawu.

Bueyi bu kadila ba n'tungi bia kimfumu kia Nzambi

Nzambi lenda sala konso diambu di ka zolele. Lendele tunga kimfumu kiandi kondua kua beto. Kansi ka bobo ko buenina makani mandi ; makani mandi yi sadila beto bantu mu tunga kimfumu kiandi. Tunga kimfumu kia Nzambi, ki fueti yantika kua beto. Tanga vo mpe vana minlongoki buku 5.3. wuba lomba ba sambila ngolo ye banza mu mvutu ba lenda vana.

Kabula buku 5.2 -- Bueyi balenda kadila ba ntungi bia kimfumu kia Nzambi

1. Yantika kua ngeye mosi

Kikada kia ntete mu tala ntungulu ya kimfumu kia Nzambi mu luzingu luaku, mu dibuta diaku, mu nzo ya Nzambi yaku, mu vata diaku ye mu nza ya mvimba kansi mu toma ki tala. Zolele Nzambi ka ku sadila ? zolele tumamana Nzambi mu konso tini ya luzingu? Nkia diambu vo mpe mambu lenda sala sabala kiki mu dedikisa luzolo lua Nzambi ?

2. Longa ye sikamisa dibuta diaku

Vo yantikidi tunga kimfumu kia Nzambi mu konso tini kia luzingu, fueti yantika mu sikamisa dibuta diaku dia sadila mambu momo mpe. Mu ntangu tuna tanga, tufueti longanga mabuta meto mu konso ntangu (Deut 6 :7) ku tadi mambu momo tu salanga ko vo mpe bueyi tuna. Sosa kaka nzila

za longa dibuta diaku mu sala mambu wuta sala, mu vovana yawu ye sosa nzila ya ku ba sadisa mu yantika sadisa bantu ba nkaka.

Bambuka moyo mu mambu lua wizana mu sala mu malongi ma tekila landila bitini bia ya bia luzingu sadila mawu mpe mpasi dibuta diaku dia kula.

3. Lomba kua Nzambi ka ku sadila mpasi wa tambikisa bantu ba nkaka

Yantika sambila ye lomba kua Nzambi ka ku sadisa mu tambikisa nsadulu yawu kua bantu ba nkaka. Sosa diluaku dia yantika ksalu. Vo mueni bantu bena ba kondua, lomba kua Nzambi ka ku monikisa bueyi lenda kuba sadisa.

Nzambi wu toma kutu zodilanga tua tunga kimfumu kiandi. Yandi sika tu monikisa mu ntangu yina ya fuana bueyi tulenda ku ba sadisila.

4. Sadisa bantu ba nkaka

Wu ki kotisa mu sadila nzola ye sosa nzila za nkaka za sadisila bantu. Ata kutu mueni vo kuna ye mpila ya sadila mambu ma mingi ko, fueti sadila kaka nkayilu (o vo talanta) Nzambi ka ku vana mu sadisa bantu ba nkaka. Vo yantikidi sadisa, si wa yantika kula, ye baka mvuilu za zingi mu sala diaka lutila kibeni.

Dilongi dia sambanu : kisalu kia dibundu mu tunga kimfumu kia Nzambi

Ntuku ya mambu

1. Fueti zaya vo dibundu di fueti kala mu kati ya kisalu kia soba kinzungidila mpasi kia fuanana ye kimfumu kia Nzambi.
2. Fueti zaya konso muntu mu dibundu wuna mfunu ye bantu ba bonsono bafueti ki kotisa mu kisalu kia tunga kimfumu kia Nzambi

Bisadulu

1. kitini kia carte ya nitu

Nkotolo mu mambu

Mu malongi momo ma luta tua longoka bikada bia nsobolo – bueyi difueti yantikila kua ngeye ye kota mu dibuta diaku, kinzungidila ye nsi ya mvimba. Kansi dina ye mfunu ya nkaka mu bikada biobio : dibundu.

Mu dedikisa mbonosono yoyo ya nene, makani ma Nzambi mena vo dibundu difueti sala kisalu kia nene kia moyo mu nsobolo ya mambu.

Tanga ba Efeso 1 :22-23

- Nkia kisalu dibundu fueti sala ?
  - Dedikisa ye kisalu kia Yisu

Tanga ba Efeso 3 :10

- Nki Nzambi keta sadila mu monikisa nduenga andi ?
  - Dibundu

Ma kapu momo ka mena facile ko mu bakusa mawu kansi meta kutu susumuna vo Nzambi wa vana dibundu kisalu kia special kia tunga kimfumu kiandi. Dibundu dina nitu ya Yisu. Yi kisalu kia dibundu mu longisa bisalu bia Yisu, wizanisa bima bia bionsono.

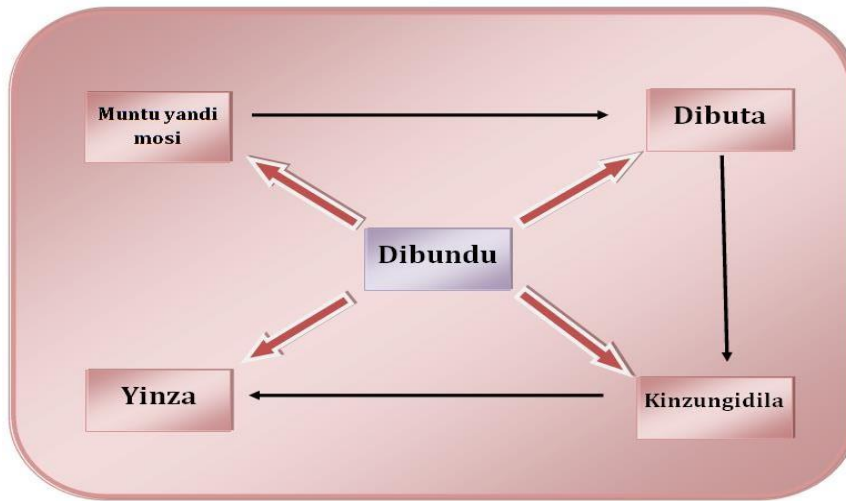
- Nkia mambu ma lenda salama vo dibundu dieno di kangamene ? ba pakanu ba kinzungidila si ba nionga o vo weyi ? mu diambu dia nki ?

Dibundu difueti kala ye bisalu bia mpila yoyo mu kinzungidila mpasi bantu ka ba zodi ko vo dibundu dia fua vo mpe dienda kua nkaka.

Bika tua dessina diagramme dita monikisa malongi meto ma ntete mu mpila ya nkaka. Bikana yantika kua muntu yandi mosi, bosi dibuta, bosi diaka kinzungidila ku nsuka ye nsi yeno. (dessina mu tableau)

Kisalu kia dibundu yi sadisa mu nzila yoyo. (dessina mu nzo ya Nzambi.) tufueti vana konso muntu bisadulu bia bionsono ye kuba sadisa ba kotisa nsadulu mu mabuta mawu, binzungidila biawu, etc. tufueti sosa mpe nzila za sadisa mabuta ye binzungidila ba kituka bonso buena makani ma Nzambi.

Vana konso muntu bisadulu

Bueyi fueti sadila : vana konso nlongoki carte ya ma foto ya konso kitini kia nitu (foto aid x).

- Nkia tini ka kina mfunu ko o vo ka kina kisalu ko ?
- Nkia tini bia nitu biobio biena bia fioti ?
- Nkia mambu ma lenda monika vo tu zengele bitini bia fioti bia nitu ?
- Vo bitini bia nitu bia kala bia vambuka, nga nitu yi fueti toma sala kaka ?
- Vana exemple ya tini bia nitu biobio bi sosanga tini bia nkaka bia n'sadisa.
- Bueyi nitu dilenda kala ngolo vo bitini bia nkaka bi kondolo ?

Baka minlongoki ye kulula carte zawu.

- Nitu wawu yilenda toma ?
- Nkia mpasi yina mu zimbisa bitini bia nkaka bia nitu ?

Bika minlongoki mia sosa tini bia nitu biobio bi lutidi mfunu mu nitu. Vo ba manisi bakulula ndambu ya nkaka ya carte.

- Nitu yi lenda toma sala wawu ? mu diambu dia nki ? kansi bu tu meni sola bitini bia mfunu e ?

1 Ba kolinto 12 :12-20

- Mu nitu konso kitini kina mfunu. Dibundu difueta kala bonso nitu – konso nkuikizi ya dibundu wuna mfunu mu tunga kimfumu kia Nzambi. Ka vena munkuikizi kondolo mfunu ko. Konso kitini kia nitu kina mfunu mu sala kisalu e ? vena bantu vo ba yambudi kota mu nzo ya Nzambi kondua kua bisalu biawu dilenda bebisa dibundu vo bisalu bia dibundu e ?
- Nkia pourcentage ya dibundu dita ku ki kotisa mu kisalu ? nkia pourcentage ya nitu mu lumbu bibi ka kita ku ki kotisa mu kisalu ko ?
- Lomba pourcentage yoyo kua minlongoki miaku baki vambula mu bantu ba nkaka ye sisa zi carte zawu.
- Vo nitu yaku kibeni kaka yi bakidi pourcentage yoyo mu sala, nkia mambu ma lendele monika ? mambu meta salama mpe mu dibundu ? banzidi vo dibundu dilenda kala ngolo vo pourcentage ya nene dieti ku ki kotisa mu kisalu ?
- Bueyi tulenda sala mu dedikisa mambu momo ?

Mu diambu dia nki konso muntu ka fueta sadisa ba nkaka?

Tanga Ba Efeso 2:10

- Nkia bisalu beto tua vuka tulenda sala ?
- Bantu ba bonsono ba vuka ba fueti sala bisalu bia mbote vo ndambu ya bantu kaka e?
- Konso muntu ya dibundu dieno weti sala mambu ma mbote ?

Tanga kingana ya zi talanta (Matayi 25:14-30)

- Vo mu tanga wuna kingana kiokio, banzidi vo ma sonekua mavovele vo vena ye minkuikizi ka ba vanua luve lua sadila talanta mu tunga kimfumu kia Nzambi ko?
- Bantu ba bonsono ba dibundu dieno bena toma sadila talanta zawu za zonsono?
- Bueyi tulenda sadisila bantu ba bingi mpasi ba toma sadila talanta zawu mu tunga kimfumu kia Nzambi ?

Mu tunga kimfumu kia Nzambi, tufueti sala mu kintuadi. Mu buna konso muntu lenda tunga kitini kiandi kia kimfumu kia Nzambi. Vo dibundu dia wonsono di yantikidi zingila mu kintuadi ye luzolo lua Nzambi mu konso tini kia luzingu ye sadisa bantu ba nkaka mu sala mpe bonso beti sala, mu buna tulenda tunga kimfumu kia Nzambi kia siama. Toma yindula vo konso muntu ya dibundu wuki veni mu sala luzolo lua Nzambi mu luzingu luandi, mu dibundu diandi ye kinzungidila kiandi. Bueyi bisalu bi lendele monika mu kingolo kibeni mu dibundu ye kinzungidila ?

Ba Efeso 4 :11-12

- Nkia ksalu ba mintuadisi bena yawu (apotes, prophetes, evangelistes, pasteurs, enseignants) ?
- Mu mabundu ma mingi tueti mona vo 10% yeti sala ksalu ya 90% ya bantu. Bueyi mu kedika tulenda kotisa nsobolo ?
- Bueyi tulenda tungila mbote ya bantu ba nkaka mpasi bawu mpe ba kala ba fuana mu sala ksalu ?

Bantu ba vovanga vo bantu ba toma longoka ye ba toma tomboka bua yingi, yi bantu bobo ba sadilanga bantu ba nkaka. Kuna Indonesia mua kala ye ba missionnaire bobo ba kala salanga ye ba ntuenia. Ba kala ku ba longanga konso sabala kansi bawu ba lemba nitu mu tala bueyi ba klisto ba kele landilanga malongi mu lebakana ye nkudulu yawu ya kala malembe. Ye ba soba mpila ya nkaka ya sadila. Ba baka lukanu ya sola kaka ba ntuenia bobo bena zola ksalu yi bawu bena luve mu landa malongi ma konso sabala. Ye ba mona ba ntuenia ba bonsono ba sosa mu kikotisa mu bisalu. Bawu ba sala ma monsono mu luakila mabuta momo mena kimputu mu kinzungidila kiawu, mu longanga bana ba ba mputu kadi ba kondolo, ye kuba sadisa mu bisalu bia Nzambi biobio bitadidi ba ntuenia. Ngonda za fioti kaka za luta ba missioni ba yiza mona vo ba ntuenia ba yantika kula mu kiminu kiawu. Ye ba yantika tanga bibiliya kiawu mu bawu mosi ye sambila. Ba yantika kuikila Nzambi ka ba sadisa ba kala ngolo ya sadisa bantu bankaka.

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA NENE

- Nkia mambu meti monika mu disolo diodio?
- Mu nkia mpila ba ntuenia ba yantika sadila Nzambi?
- Wa mona kala ba mbuta mu kiminu ye zaya mpila ba yantikila mu sadila Nzambi mu dibundu?
- Mu nki zayidi vo ba mbuta mu kiminu bena mpe ye ntonono yawu?

Bueyi tulenda soba mabuta

Dibundu dilenda sala ksalu mu sadisa mabuta mu zinga bonso buena makani ma Nzambi vo beti kuba longa makuela ma ngolo momo ka ma panzananga ko ye bueyi mu kala bibuti ba mbote ye mpe sadisa mabuta mu sambilanga kintuadi. Dibundu diena ye ksalu kia sosa bueyi mu sadisila konso muntu mpasi yandi ka sadisa dibuta diandi ye kuba sadisa mu zinga landila makani ma Nzambi.

Bueyi tulenda soba binzungidila bieto

Beto bu tuena mabundu, tulenda kotisa binzungidila bieto mu ksalu mu nzila za zingi. Bitini bitatu bia m'funu biobio kinzungidila kilenda kotisua mu ksalu bina:

1. Tombola nomba ya minkuikizi

ka mpila mosi ko mu yina tu salanga mpasi tua tombola lutangu lua minkuikizi mu mabundu meto mpasi ma kuma ma nene (tulenda sadila mawu mu yibanga ma meme ma ngana). Kudikila nomba ya ba klisto disongele vo ba pakanu bafueti longua mpasi biza kua Nzambi ye tambudila Yisu bonso mvuluzi yawu. Mabundu meta sala bisalu bia m'funu mu sadisa bantu mpasi ba bakusa nsangu ya mbote ye tanina minkuikizi mia mpa.

2. Tufueti longa binzungidila bieto mpasi ba tumamana Nzambi

Mpila tua longokila, Nzambi wa tu vanga ye zeye nkia mambu ma m'funu tulendi sala. Yandi wa tu monikisa bueyi tulenda zinga landila bibiliya. Tulenda longa mpe bantu ba nkaka minsiku mia fioti- fioti mia bibiliya mu yantika.

Kanele kutu bantu bobo ka ba zolanga mambu ma ki klisto ko, balendi mona m'funu ya longoka mambu ma mavimpi, ye bueyi tulenda sala makuela ka ma vambananga ko ye bueyi tulenda lundila mbongo mu nduenga. Mpila malongi momo meta sadisa bantu mu kula mu kiminu kiawu bonso bu tua longokila mu zinga bonso buena minsiku mia bibiliya ye sadisa mu tunga kintuadi kia ba pakanu ye dibundu.

3. Bueyi balenda Sadisila kinzungidila kiawu mu zinga luzolo lua Nzambi mu nzila ya zi projet.

MU BIMVUKA BIA FIOTI

Vutusa mvutu mu biuvu biobio :

- Matayi 20 :28 – mu diambu dia nki ngizilu ya Yisu ?
- Ba Philippi 2 :4-9 – bueyi Polo keta monina Yisu?
- Yisu wa yiza sadisa bantu. Mu dina, vo bibiliya di vovele, “kala mu nkadulu ya dedakana ye Nzambi,” dilenda tangulua mpe, “**kadi yandi wa kala Nzambi**, kansi ka ki monikisa ko vo wa fuanana ye se diandi kansi wa ki kulula bonso muntu mpasi ka moneka bonso kisadi mu sadisa bantu. “talayandi wa kala Nzambi kansi wa ki mona mpamba, mu baka nitu ya kimuntu mu sadisa. Nkadulu ya Nzambi yena kaka sadisa bantu bankaka. Vo dibundu diena nitu ya Yisu, nkadulu ya dibundu difueti kala mpe sadisa bantu.
- Yakobo 1:27 – nkia mpila lusambulu lu yangidikanga Nzambi?
- Malako 12:31 – nkia mambu Nzambi wuta kutu lombua tua sala?

Zola kueto kua Nzambi ye mfinangani zeto zi fueti kutu tuma mu sadisa bantu. Landila nzila yoyo kaka, bonso buena vo Yisu wa yiza mu sadisa bantu, m'funu ya dibundu yina mpe sadisa, difueti sadisanga bantu mu zaya ye kula mu kiklisto ye monikisa nzola kua bankaka.

Vo mu sadisa tuna kinzungidila kieto, tufueti dio mona disobe. Tanga disolo dina ku dimba ya kinzungidila dimosi dia soba kadi dibundu dia yenda sala kua bawu.

Sikola dia ku vata

Kagishu, mbanza dimosi dia kifuafuala ye nzo za mabaya mia toloka-toloka, mua kala ye dibundu dia kumi ye tanu za bantu. Dibundu diodio dia vanua invitation mu landa malongi ma wholistic ministry, dia yiza sola Mechack, nkuikizi ya mvula 21 mpasi ka toma landa malongi momo. Yandi wa vutuka ye mbonosono ya mpa « ya longoka vo tumamana Yisu ka yina ko vo zolele ! » mu buna Meshack, Dismus (mbuta ya dibundu), Nkengi ye kento yandi ba sambila Nzambi mu ku lombaka ba monikisa projet yoyo yilenda monikisa luzolo lua Nzambi mu vata diawu. Mvutu ya yiza : yantika sikola kia bana mu kati kia nzo ya Nzambi.

Ka ntama ko wa yantika zayisa minkuikizi bobo bana ye bana kansi ka bana ye mbongo ko ya fila bana mu sikola ya leta. Bantu ba bingi ba fila bana bawu mu « sikola » yoyo ya mpa. Kondua kua longoka, Meshack, N'kengiye kentoya N'kengiba yantika longa 13 ya bana ba mvula 6 nate 12, mu disuku dimosi dia nzo ya Nzambi kansi ka dia kala ye kiti ko, zi buku nkatu vo mpe bisadulu. Bantu ba ku vata ka ba yangalala sikola yoyo ko, bayiza yiba mabaya ma tungulua suku diodio. Ku manima ma ngonda sambanu, Meshack wa futua mfutu andi ya ntete kua ma se ma bana kadi ma se momo ma kala futanga 1 dollar ya minerval.

Meshack ye Dismus ba bokela bana ba kinzungidila ye sikola dia kuma dia nene. Ka ntama ko minlongoki mia kuma makumi ya ye tanu (45) kansi bana ba konso mvula ba kala ba bonso mu suku diodio dimosi kaka. Ku manima ya zi ngonda sambanu, nlongi mosi wa ntima mbote wa yiza kota ye ku manima ma ngonda nana, wa n'tatu wa yiza. Minlongoki mia kuma nkama mosi (100) suku dia kuma dia fioti kadi minlongi mia kuma vutuka ye vutuka ku manima. Bua yiza monika vo nzo za mfinangani zawu za katuka ye sikola dia baka fulu kia nene, ya tunga masuku kumi ma nene mu lumbu kia lumingu ba kitulanga bio zi suku za lusambulu.

Mvula ya landa, dibundu dia yiza sumba tini ya ntoto va mbela ya kawangware, ba yiza sumba diaka nzo ya permanence, ye ba soba fulu mu kuenda kota mu fulu yoyo ba sumba. Ku manima za mvula sambanu, ba lendele futa kumi ye nsambuadia za minlongi ye bisadi tanu bia nkaka ye 445 ya bana.

Yoyo yi ntonono kaka ya disolo mu vata diodio, sikola ye nzo ya Nzambi. Mfutu ba baka mu ngolo zozo basala, sikola ya secondaire ya butuka mu vata diodio dia nkaka diena va mbela ye bisadi 10 ye minlongoki 60. Nzo ya Nzambi ya nkaka ya butuka va mbela ya bana 20 kansi bana bobo zi ngudi zawu za kala salanga. Nzo ya Nzambi yoyo ya ntete ya kuma congregation ya 60 minkuikizi ye dia yenda tunga nzo ya Nzambi ya nkaka ya minkuikizi luta 45. Zi nzo za Nzambi zozo zizole za yiza buta za nkaka zi zole mu ma vata ma nkaka.

Ku manima ma mvula sambanu ma tumamana ye ya ku ki vana bonso nkayilu, nzo ya Nzambi ya fioti ye minkuikizi miawu dia yiza vayikisa mbutu za nene mu ma vata mu nzo za Nzambi mu binzungidila biobio ye mpe nsobolo mu kagishu dia yiza monika mu vata bonso minkuikizi ba kala zodila vo vata dia baka nkumbu ya nkaka kadi **kagishu** (di songele vo "mbele") ye dia baka nkumbu ya nkaka **Ruita** (di songele vo "katula kima kiambi").

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA NENE

- Nkia mambu ma salamene mu disolo diodio?
- Bueyi nzo ya Nzambi ya kala mu nene ?
- Bueyi bisalu biawu bia monikena ?

Mu vata dimosi mua kala ki fu vo ntangu ya yonzika madia yi fueni, ba fueti bundana mu kuendanga mu konso konso kia bilanga. Kansi muntu ndondo bana kuenda ku bilanga biandi mu yonzika ka fueti kubika madia ma mingi ye malavu mu konso kua lumbu bana kuenda ku n'sadisa. Kansi kima kia kiadi ntalu ya madia ma konso lumbu ma kele salanga vo, muntu vuidi bilanga kana toma baka n'luta ko mu yonzokolo yoyo.

Bantu ba dibundu ba baka lukanu lua monikisa bisalu bia nzola mu sadisa mabuta ma mputu mena mu vata mu kuba yonzikila mu nkatu, ye ku ba lombana kana kima kimosi ko, ye madia kutu ko kadi yi mfutu yoyo. Bawu ba kele kuendanga ye madia ma bawu kibeni. Mu ntangu bantu ba ku vata diodio ba mona bobo, bawu mpe ba yantika sadisa mfinangani zawu mu kuba lombanga kaka madia za fioti ye malavu.

Mu lumbu kia wunu, konso muntu wuta sadisa mpangi andi mu yonzika. Kansi ka mu ku ba sosila malavu vo mpe madia ko. Ye n'luta mia ba vuidi bilanga yi yantikidi monika mu ntangu ya yonzika. Mu buna bena mu lumbu kia wunu ye madia ma yingi madia ma mvula ya mvimba.

- Nkia mambu dibundu ka sadidi mu sadisa vata diodio ?
- Nkia kimalu kia monika ? nkia nsobolo ya kotisa mu vata diodio dia mvimba ?

SOBASANA NGINDU MU KIMVUKA KIA FIOTI

- Nkia mpila zi mambu mabundu meto ma lenda sala mu sadisa vata ?
- Bueyi mabundu meto ma lenda sadisila konso muntu mpasi ka kala wa fuana mu zinga landakana makani ma Nzambi ?

Dilongi dia nsambuadia: kedika yi kotele mu programme ya nsobolo

Ntuku ya mambu

1. Kedika yoyo yi kotele mu programme ya nsobolo yina mu diambu dia sadisa mabundu mu soba ma vata mawu.

Bisadulu

1. Mbonosono ya projet
2. Papela ya dibundu dieti soba vata dia tula mu kibaka
3. N'tu za mambu tu kuiza sadila

Nkotolo mu mambu

Baka bantu ba bole ba luzolo lua mbote wuba tula mu nsuka za meza, ba talasananga. Uba lomba ba banda meza konso muntu ku ndambu ya yandi kibeni. Ku manima ma minuta mosi, wuba zayisa ba nata yawu mu nzila (sens) mosi bawu ba bole.

- Nkia ksalu ki kondolo mpasi –benda meza mu sens mosi vo benda mu sens za suasuana ?

Mu ndambu ya malongi tua bakidi mu diambu dia kimfumu kia Nzambi. Nsatu yeto yina tua sadisa mu tunga kimfumu kia Nzambi vava ntoto. Mbonosono kieto mu programme yoyo (tula ma foto mu bibaka vo mpe soneka mu tableau) :

Sadisa mabundu mu soba ma vata mawu

Mbonosono yeto yina yoyo tu zolele mona mu sala kintuadi ye beno. Vo widi, toma banza vo momo yi mambu ngeye kibeni zolele ki kotisa. Tala exemple za meza. Nkia ksalu ki monekene kondua kua mpasi? Ntangu bantu ba kuikidi diata nzila mosi. Yi buna mpe Buena mu sala kintuadi. Vo tu bakidi nzila za suasuana, buna si tua ki niongina beto kibeni ye ksalu ka kina salama ko. Ka tuna kala mu kintuadi kia mbote ko. Vo tu kuikidi diata nzila mosi, ye tunga kimfumu kia Nzambi, tu fueti benda meza mu sens mosi. Mu buna tuna kala mu kintuadi kia nsalasani kia mbote.

Mbonosono ya zi projet

Sadisa mabundu mu soba ma vata mawu

Sadisa mabundu

Bonso tua sonekena mu malongi meto ma nsuka, dibundu dieta sala ksalu kia mfunu mu tunga kimfumu kia Nzambi. Dibundu di kotele mu mbonosono dieti longaye sadisa bantu bobo beti sala ksalu. Beto tuta sadisa kaka mabundu mu dedikisa ksalu kiawu. Ka tuna baka kimfumu kia dibundu ko mu sala ksalu. (Monikisa foto 5 ya bibaka)

Sadisa mabundu ka di zolele vova ko :

1. Beto tuna ye mvutu za zonsono – konso kua vata dina ye mambu mandi. Tuna longoka kintuadi bueyi bua mbote mu sadisa vata diodio.

2. Vo lu kondolo nzunzu – beto ba bonsono tuna ye talanta yi mosi kaka, kala ye nzunzu. Sadila mi nkayilu mia mionsono Nzambi ka ku vana lenda soba vata diaku. Beto si tua ku vana ngindu ye nzayilu wu vuidi mfunu.
3. Beto tuta fiongonina mambu meta salama – yayi yi vata diaku ye dibundu diaku. Tomene zaya bisalu lu vuidi mfunu mu salama. Mu nzila yoyo kaka tuna kulu lombi bisalu bia nzola. Kansi mu bisalu biobio ka tulendi ku lu zayisa ko nki lu fueti sala mu kotisa nsobolo. Beno mosi lu toma tala nkia projet lu vuidi mfunu mu diambu dia kinzungidila kieno.
4. (MAMBU MOMO KA MA LENDI SALAMA KONSO FULU KO YE LENDA MO TAMBUKA « SAUTER ») vo zolele yantika dibundu ye vana dio nkumbu ya ngeye mosi o vo mpe zolele soba nkumbu ya dibundu dieno. Kadi mambu momo meta salama. Tuta kuikila vo tu lendi soba nkumbu ya dibundu ko vo mpe sala mambu mu ngeye mosi kondua zayisa ntudisi yaku. Tala mpila David wa sala va ntuala ya Saul : David wa bikana kaka va n'tuala ya Saul mu bulanga guitar ata ko yandi Saul wa kele ku n'lozelanga zi dionga (fleeche). Ntangu ka mona vo mpasi zi lutidi ye lendele fua, wa tina yandi mosi. Ka sala meka mu baka kimfumu kia Saul mu ki ngolo ko, ye mpe ka natumuna bantu ba nkaka ko ata ko Nzambi wa m'vana nsilulu mu kuma ntinu. Mu ntangu kutu ka baka position ya vonda Saul kansi ka sala yawu ko.

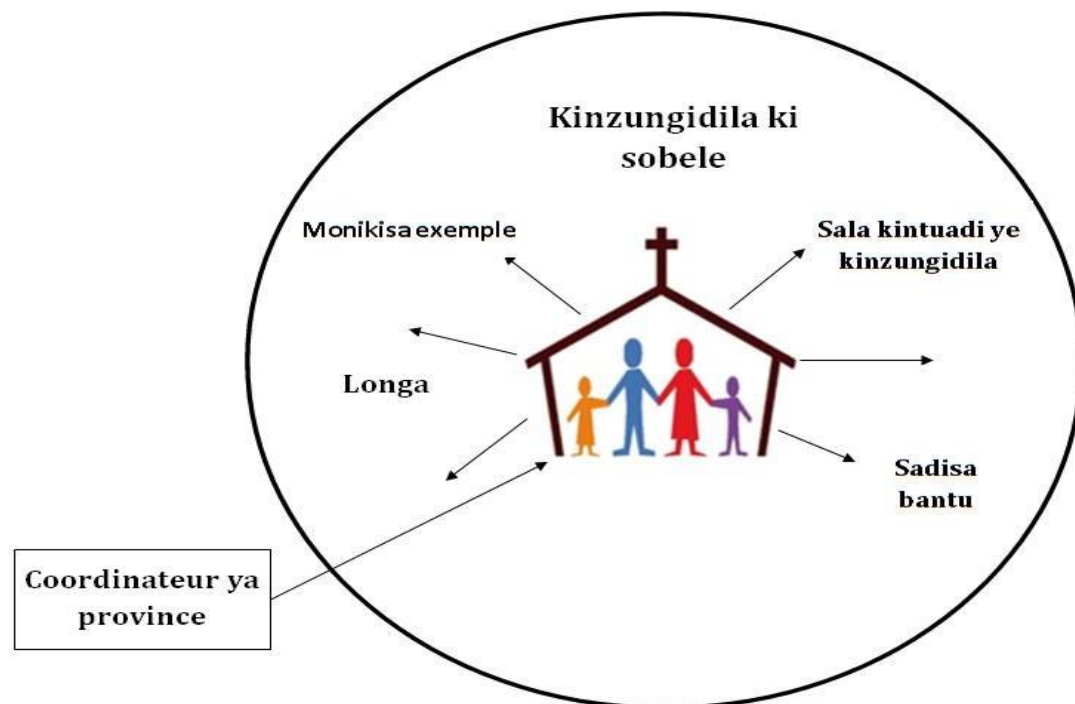
Tueti siamisa bantu ba landa exemple, ya David. Kana kutu vo mueni mfumu aku mpasi kena mu sala yandi, fueti tatamana mu ku sadisa ye sambila mu diambu dia yandi. Kansi vo mueni mambu keti sala malendi ku natina lufua, lenda ku bika ngeye mosi. Ku natumuna muntu ko vo ka kento aku ko ye bi mbanambana baku. Ku meki nuanisa ntudisi aku ya ntama ko. Tala kaka exemple ya David, tufueti mona wonga ata ya vovasana ye ntudisi yeto.

Beto bu tuna ntudisi ya bimbuka tuta yoya nitu mu mona mpila mabundu ye mfumu zawu beti soba zi nkumbu za mabundu mawu mu sualu. Ka tu kuikidi ko vo nkadulu yoyo yita kembisa Nzambi. Ka tu zolele kutu ko ngeye wa soba nkumbu ya dibundu dieno, dodokolo kala bonso David ye tatamana vuanda ye kiminu kia ntudisi yaku ata mueni nkadulu andi yi kumini mpasi. Diodio dieti kembisa Nzambi.

Beto bonso ntudisi ya bimbuka ka tu vananga faveur mu nkumbu ya bimbuka ko ye tu ki kotisanga mu kati ya bimbuka ko. Tuta sala kintuadi ye bimbuka bia mpila mu mpila. Bantu ba kimvuka kieto, tu ba bakidi mu mabundu ma mpila mu mpila zina nkumbu za suasuana. Tu zolele vo mabundu ma mamonsono ma tatamana kituka bonso buena luzolo lua Nzambi. Tu kuikidi vo tulenda tunga kimvumu kia Nzambi mu nzila ya mabundu ma monsono.

Nki di songele :

1. Beto si tua lu longa mu soba kinzungidila kieno. Ka tuna kulu fidila bantu ba bureau kieto ko mu kuiza soba kinzungidila kieno. Beto tu kuikidi vo dibundu diena ki sadulu kia Nzambi mu nata nguizani. Mu buna tu lenda kulu sadisa ye kulu supporta vo luta landa makani momo.
2. Beto tueti landa kaka mbonosono ye makani maku. Si tua ku kotisa ngindu za zingi, kansi ngeye kaka lenda mo sadila ye nungisa makani maku mu dibundu diaku. Ka tulendi ku kotisa mo mu kingolo ko vo mpe ku sadisa mu kingolo kadi vo wuna serieux ye zolele mona kimfumu kia Nzambi kia tungama mu kinzungidila kiaku, beto tuna ku siamisa mu nzila za zingi. Mu ntangu tu talanga mabundu mu programme ya beto, bobo ba tulanga malongi meto mu kisalu ba toma monanga nsobolo ya mangitukulu mu binzungidila biawu. Bobo ba sadilanga kaka ngindu za fioti ba monanga mpe nsobolo ya fioti. Momo ma ku tadidi, ngeye kaka bonso zolele. Mu mona vata diaku dia soba yiku lombele wa sala mu ki ngolo beni.

Nsobolo ya kinzungidila

Kitini kia ntete kia vision kieto yi longisa dibundu. Bosi vana dibundu monso ma fueni mu soba binzungidila bia nkaka.

Soba

- Mu diambu dia nki tuta tatamana sadila nkumbu ya soba ? soba nki ki songele ?

Mu ntangu kima ki sobanga, kima kiokio ki sobanga mvimba-mvimba ye kilendi vutuka diaka ko mpila ya kadila. Exemple : tala kimpiatu ye kimbembidika. Kimpiatu ki vilukanga vo di sobele di kumini kimbembidika. Ka ki lendi vutuka diaka kimpiatu ko. Nsobolo yoyo ya mvimba ye ya kedika, ka ki vutukanga diaka ko. Beto tu zolele mpe tua mona nsobolo mu ma vata. Tu zolele mona binzungidila bia soba mvimba-mvimba ye mu kedika mpasi ba yantika zinga bonso buena makani ma Nzambi kansi ka mu vutuka diaka mu nkadulu za mvula zi lutidi ko.

Bitini bia nsobolo

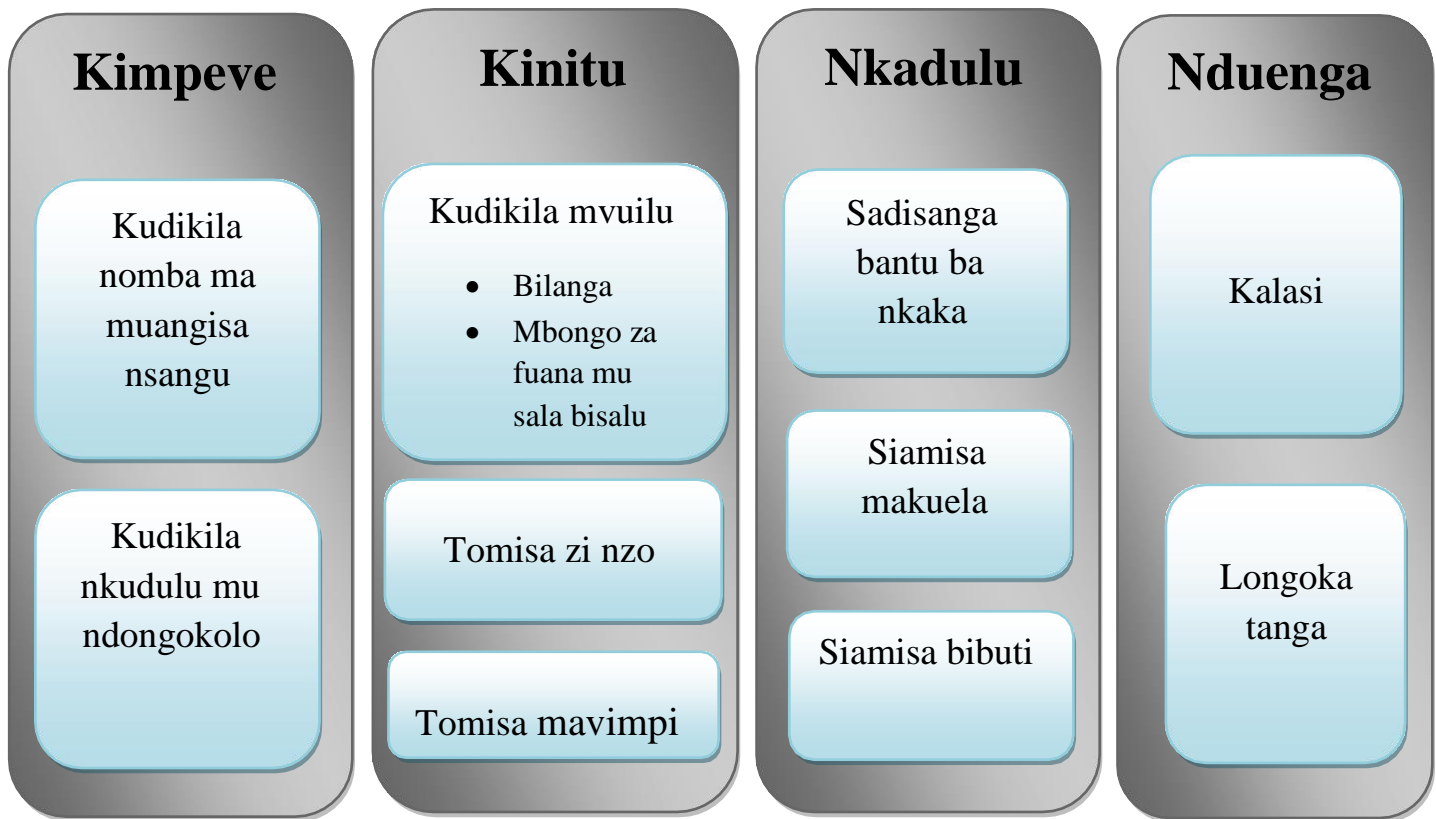
MU BIMVUKA BIA FIOTI

Yuvusa konso groupe mu nkia tini ba zolele mona nsobolo ya salama mu vata diawu kansi mu tatamana kala kaka ku nsi ya luyalu ya mi ndiatisi miawu – kimpeve, nkadulu, nduenga, ye nitu – bonso programme yoyo yeti sosa. Bambula kimvuka moyo vo nsobolo ya nkadulu yi talanga mpe mvuandulu yeto ye bantu ba nkaka ; exemple : makuela, kala bibuti, nguizani yeto ye mfinangani, bu mosi, etc. mu nitu tuta mona bima bonso mbongo, kisalu, mavimpi, etc. ba lenda vutuka mu mabanza mena mu dilongi dia ntete.

Mu ntangu bimvuka bita manisa sala ye monikisa bisalu biawu, wuba yuvusa nkia mambu konso kimvuka sonekene vo mpe bimvuka bia bionsono ?

Sonika tableau yoyo mu tableau ya nene. Zayisa kimvuka ba tala ntete mambu mena ku nsi ya nkadulu, nduenga, kinitu ye kimpeve. Wenda mu konso tini kia nsobolo ye sobasana ngindu mu yuvusa biuvu biole mu konso kitini.

SOBASANA NGINGU MU KIMVUKA KIA NENE

- Nkia di suasuani dina va kati ya bueyi ngeye wu tadilanga mambu ye mambu momo beto tu meni sonika?
- Vena ye mambu ma ku sivikidi vo mpe ka ma ku yangidikidi ko?

Vo lu meni sobasana ngindu mu tala bitini biobio bi ya :

- Bonso wuta tala ndombolo zeto mu zi liste zozo zi zole, mueni vo ngindu zeto zeti dedakana mu mambu ma mingi mu sala kintuadi e ?

Mpila ya sadila

Yayi yi programme ya ndongokolo. Ka tu vananga mabundu mbongo ko mu nungisa programme. Bonso si tua longoka mu ntangu zina kuiza, di tu toma kuminanga mputu ka mu diambu dia kondua zi mvuilu ko. Ye nzila zozo tu lenda sadila mu vayika mu kimputu ka zina ko vo ba tu veni zi mvuilu. Vo tomene tala luzingu lua Yisu, ka kala ye bima bia ki nza bia vana kua bantu ko. Bonso bua vova Petelo mu **Mavanga ma zi ntumua 3:6**, « kina ye mbongo vo wolo ko kansi kiokio mvuidi yi ku veni kiawu » mu beto, tuna kulu vana nzayilu ye ngindu kadi tu kuikidi vo zi lenda sadisa vata diano ya luaka bo buena makani ma Nzambi. Tu kuikidi vo ndongokolo zozo, ngolo zeno, ye mpila luta kuki vanina ye lulendo lua Nzambi se za vanua nsobolo mu nsi yeto.

Beto tu vananga malongi kua konso muntu ya dibundu mpasi ka baka ngindu ye n'zayi yi ka vuidi mfunu mpasi yandi mpe ka nata nsobolo mu binzungidila.

Ntu ya mambu tuna sadila mu ntangu zeti landa

Simba foto ya kibaka N°7 ye monikisa mambu luna sadila mu ntangu yina landa. Wuba sudikisa vo zozo zina ntu ya mambu si tua sadila kansi tulendi mpe soba mambu ma nkaka.

Buku kia 3 – bueyi luvunu lua satana lueti kutu kotila ye bueyi mu nungina yo

Buku kia 4 – mavimpi

Buku kia 5 – dikuela ye dibuta

Buku kia 6 – Mbongo ye nsadulu yawu

Buku kia 7 – Mungua ye muinda

Buku kia 8 – Nsadulu ya bilanga

Buku kia 9 – Muangisa nsangu ya mbote

Buku kia 10 – bueyi bu zingila bonso buena makani ma Nzambi

N'tu za mambu ma nkaka –exemple, mavimpi, makuela ye dibuta, sala bilanga ye nsadulu ya mbongo – ye mpe malongi ma kimvuka kia fioti di lenda sala ye bantu ban kaka ba dibundu ye ba ku vata. Bonso weti baka malongi momo, si tua sadisa mpasi wa tula ngindu zozo mu kisalu mu dibundu diaku vo mpe vata diaku. Si tua ku vana ngindu za suasuana mu sadila.

Dilongi dia nana: kikada kina landa

Ntuku ya mambu

1. Tu fueti sala zi plan ye baka ngindu ya tula mambu mu ksalu.

Bisadulu

1. Buku kia 8.1 kikada kia sala nkubukulu ya mavanga ma nzola

Mu diambu dia nki kubika mambu yina mfunu

Mr Lim wa kala n'sadi ya bilanga, lumbu kimosi wa kala kuendanga ku bilanga mu diambu dia kuna, mu nzila wa susumuka vo kento yandi wa m'vene ksalu kia dikila zi nsusu. Ye wa vutukila mu nzila, wa baka madia ma ba nsusu mu kuba dikila. Mu ntangu ka kele dikila ba nsusu, wa bambuka moyo vo lupangu lua ba nkombo lu yantikidi toloka. Wa mona kiadi ye wa vova m'fueti yo kubika mu n'sualu kadi vo nsisidi yo buna, nkombo si za tina. Wa yenda diaka sosa mi n'singa mu tungulula mpaka ya zi nkombo. Kondua kua baka mi n'singala, wa yenda kua m finangani andi Mr. Son, wa n'lomba ka devesa bisadulu. Kio ka yenda ku ntala wa baka fi ntangu ya solola ye mr. Son, yandi wa kala muklisto wa mpa mu dibundu kansi wa kala lutisa ntangu za mpasi.

Mu 11h30 kento ya Son wa ba lomba benda dia va meza. Kio ka tala ntangu, wa lomba excuse mu zawula ku nzo andi mpasi ba dia ye dibuta diandi. Ku manima ya mvundulu fioti va mfulu, wa vutuka vanga mpaka. Kina ka yantika manisa kio ksalu, kento andi wa bambula moyo vo pompi ya dibulu dia maza dia bebele vo ka lenda baka bisadulu bia mbuta Son ka lenda yo vanga mbote. Kina ka kuma ku nsuka ya kilumbu, yandi mpe wa kuma va mbele ya manisa vanga pompi yoyo. Kanele vo ka yenda kuna ku bilanga ko, yandi wa yangalala kadi zeyi kuandi vo mbazi mu nsuka si ka manisa salu kia pompi ye vutula bisengo bia ngana ye kuenda ku bilanga mu diambu dia kuna.

- Nkia mambu ma lutidi mu disolo diodio?
- Mambu momo ka kele sala ma mbi vo ma mbote ?
- Nkia mambu mazolele monikavon'kuni ya bilangayoyo katatamana sala mu mpilayoyokansika kuenda ku bilanga ko ?
- Ngeye wa mona kala bilumbu bia mbulangana mpila yoyo ?
- Bueyi tulendi sadila mpasi mambu ma mpila yoyo ka ma tu kuizila ko ?

Zi projet za zingi tu salanga zina bonso n'sadi ya bilanga yoyo. Tu kalanga occupé mu sala mambu ma mbote, katuka mu diambu diodio ye sabuka mu diambu dia nkaka ye tu vilakananga sala mambu ma lutidi mfunu kadi nitu yi meni ki lembela mu mambu ma sualu-sualu tu sadidi. Ku nsuka mambu ma lutidi mfunu mu luzingu ka tu sadidi mawu ko. Ye ntangu za nkaka kiadi kibeni, beto tuta nata luzingu lueto bonso n'kua bilanga yoyo. Tuna n'sualu mu kuenda eku ye eku kondua kua fiongonina nkia mambu ma lutidi mfunu tulenda sala ntete. diambu dia mfunu tu fueti salanga yi teka sala ntete mambu ma lutidi mfunu mu beto ye bosi mambu ma nkaka. Vo tu zeyi mambu ma lutidi mfunu tu lenda toma baka lukanu mu sadila ntangu yeto.

Bueyi wuta banzila sala mambu ma lutidi mfunu mu ngonda zi tatu zita kuiza mpasi za toma nunga ?

- Longisa ba nkaka – vo tu zolele baka bitini bia yingi bia nitu ya Yisu, mu sala ksalu mu dibundu, tu fueti longa malongi momo tua baka kua bantu ba nkaka.

- Landakananga mavanga ma nzola – tu fueti tatamana sala mavanga ma zola kua bantu bobo ba toma kuizanga
- Kutananga ntangu za zonsono.

Zi Lukutakanu

Fueti sosa kimvuka mpasi lua kubikanga konso ntangu mavanga ma nzola mu kintuadi. Bonso comité ya dibundu, bobo ba fueti kutakananga ntete ba bokila lukutakanu lua konso ngonda.

- Nkia mambu lu fueti sala vo lu kutakene ?
  - *Sambila – kadi mu ngolo za Nzambi kaka tu lenda mona nsobolo ya ma vata meto. Mu dina tu fueti toma lutisa ntangu kintuadi mu lusambulu bonso bobo tuna mona nsobolo.*
  - *Baka lukanu mu mavanga ma nzola ma mpa lu zolele sala.*
  - *Toma yindula mu mambu momo lu lenda sala mu sadisa vata.*

Mu lukutakanu lueno, lu fueti baka ntangu ya sambila ye sobasana ngindu mu ndombolo lu vuidi mfunu mu vata. Lomba kua Nzambi ka luzayisa bueyi lu lenda sadila mo. Lu fueti baka mpe ntangu mu fiongonina mavanga ma ntete ma nzola lua sadidi ye tala momo ma salamene mbote ye momo ka ma tomene ko. Wu ki yuvusa bueyi lenda sadila ntomosono mu ntangu yina kuiza.

Mavanga ma zola

Tala foto ya kinzungidila kieno yoyo wa sadidi mu dilongi dia ntete.

Vo tadidi ma foto ma monsono, sala liste ya nsobolo ya nene yina zolele ya monika mu kedika kua beno.

Bonso kimvuka, lu sambila mpasi vo Nzambi ka lu vana bueyi lu lenda yantikila kotisa nsobolo wu mosi ya kuma kedika. Sosa mosi ya zi nsobolo zozo ye kubika yo mu kintuadi ye kimvuka mpasi mavanga ma zola ma monika mu kedika.

Vutukila tanga papela ya nkubukulu ya mavanga ma nzola bonso ba sonekene mu papela yita landa, vanga nkubukulu yaku (plan).

Bikada bia nkubukulu ya mavanga ma zola

Kikada kia ntete : lusambulu

Diambu dia ntete tu fueti sala yi lusambulu. Baka ntangu wawu mu sambila. Lomba Nzambi ka ku monikisa bueyi lenda sadila mavanga ma zola.

Kikada kia zole : sola kisalu kimosi

Mu kimvuka lu sosa nki lu lenda sala mu monikisa nzola ya Nzambi. Sosa mu kati kia mabanza mena mu dilongi dia ntete. Sala kaka yina kuikidi vo Nzambi wu ku tumini mu sala yo.

Vo solele ngudi ya diambu, fueti kuikila vo kisalu kiokio kina salama mu lumbu mosi vo zi zole. Vo ka buna ko, lenda sala kikada mosi vo mpe zole ?

Kikada kia tatu : sala landila nsatu za vata

Kikada kiokio ki lendi yi kia yantika kisalu, ntete tu fueti toma zaya nkia projet tu zolele sala – nkia bantu tu vuidi mfunu, nkia bisadulu, nkia luve (ya leta), etc. mu ku sadisa mpasi wa toma yindula, wu lenda tanga papela ya kisalu yina mu buku ya minlongoki. Vo sonekene mu colonne ya ntete bima bia bionsono vuidi mfunu mu sadila, bosi si wa sosa nani lenda kala responsable, ye nkia lumbu kisalu kina manisa.

Kikada kia ya : sonika nkubukulu

Vo tomene kubika konso kima vuidi mfunu mu sala, lenda sonika nkubukulu aku ye zi date mpasi wa zaya nani wuna sala nki ye mu nkia ntangu. Sosa muntu mosi ka kala ntudisi ya projet. Muntu wowo yandi wuna mfumu ya kisalu mu kutananga ye bantu tekila ba manisa kisalu kiawu mpasi wa zaya bueyi beti yo sadila, Vo ka kuena probleme ko, ye vo mu sosa bena lusadusu.

Kikada kia tanu : sambila

Vo manisi sala nkubukulu aku, sambila diaka. Lomba kua Nzambi ka ku sadisa mu yantika ye manisa kisalu kiaku ye mvutu ya kala ya mbote. Mu buna, nkumbu yandi yina kembusua. Mu sabala yoyo yina landa vo mpe zizole, mu ntangu wuna kubika mavanga maku ma zola fueti kala sambilanga Nzambi ka ku sadisa mu kisalu kiokio.

Kikada kia sambanu : sala mavanga ma zola

Kikada kiokio yi ya kisalu kia mavanga ma zola yina kubikidingi. Yantika lumbu mu lusambulu mu bika ngolo zaku mu moko ma Nzambi. Ku zimbakani ko vo wuta sala kisalu kiokio mu monikisa luzolo lua Nzambi mu vata dieno. Baka nkadulu ya fuanakana mu kisalu kiokio.

Kikada kia nsambuadia : sala evaluation ye rapport

Kikada kia nsuka yi vana rapport ye sala evaluation. Mu diambu dia nki tu fueti sala evaluation ? kadi yita kutu sadisa mu longoka diaka ; tu lenda fiongonina mambu tu tomene sala ye momo tu fueti toma tomisa mu bilumbu bita kuiza. Ku kadi ya ndandalanda ko; lenda sadila biuvu biobio mu sobasana ngindu:

- Nki ki tomene?
- Nki ka ki tomene ko?

- Nki tu fueti tomisa mu bi lumbu bina kuiza?
- Bueyi, tu bakidi mvutu yoyo tua kele sosa ? vo nkatu, mu diambu dia nki ?
- Nzambi bakidi nzitusu ?

Ndiatisi yeno wuna ye fiche ya rapport mu diambu dia beno. Mu diambu dia nki tuta sala rapport ? mu Malako 6 :30 tu mueni minlongoki ba kele vana mambu ma ba sadidi kua Yisu. Vana rapport yi kisalu kia lukuikilu ye zitisa bobo ba tu longele kadi bawu kaka ba tu kubikila bisadulu ye mindiatisi. Vana rapport yita ku zibudila nzila ya kabula bisalu biobio sadidi ye vana kimbangi mpasi bantu ba zaya bonso bueyi Nzambi wa tomene ku sadila. Yita sadisa mpe mintuadisi miaku mu tala vo ka kua kele ye diambu dia mpasi ko ye mpe ba lenda ku lu sadisa mu bilumbu bina kuiza.